Podklad pro aktualizaci Politiky architektury a stavební kultury České republiky

(„PASK“)

AUÚP ČR, listopad 2018

Autoři:

Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR
Občanské sdružení
Sídlo: Thákurova 7, 166 34 Praha 6
IČO: 60163755 (nejsme plátci DPH)

Doc. ing. arch. Petr Durdík
ing. arch. Vít Řezáč
ing. Romana Vačkářová
ing. arch. Petr Buryška
ing. arch. Laura Jablonská
ing. Vladimír Mackovič

Obsah

A Analýza zahraničních materiálů **7**

- Snímek úvodní strany (obálky) materiálu
- Základní charakteristiku materiálu
- Zpracovatele materiálu
- Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)
- Formu vydání
- Datum vydání a platnost
- Informaci o aktualizaci materiálu (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)
- Základní řešená témata
- Navržená opatření
- Způsob implementace materiálu
- Finanční zdroje na realizaci materiálu
- Institucionální zajištění implementace materiálu
- Základní přínosy materiálu
- Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK

B Sumarizace doporučení vyplývajících z analýzy **63**

- Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK
- Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK
- Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK
- Doporučení ke způsobu implementace PASK
- Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK
- Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK
- Další doporučení

C Doporučení dodavatele k aktualizaci PASK **68**

- Identifikace zásadních problémů, které by měla aktualizace PASK řešit
- Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK
- Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK
- Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK
- Doporučení ke způsobu implementace PASK
- Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK
- Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK
- Další doporučení

C Literatura **76**

D Přílohy **77**

1 Inspirativní zahraniční opatření členěná dle kapitol PASK
2 Doplňující otázky na kontaktní osoby a jejich odpovědi

Úvod

Předkládané doporučení na úpravu Politiky architektury a stavební kultury České republiky vychází z analýzy 11 národních politik, zadaných zpracovateli MMR ČR, a vlastního vyhodnocení české politiky pracovní skupinou AUUP ČR.

Česká politika patří, podle názoru zpracovatelů, v mezinárodním srovnání ke kvalitnějším dokumentům. Je to určitě dáno i tím, že byla přijata v rámci zemí EU jako jedna z posledních. Vyznačuje se především racionální strukturou orientovanou na definici konkrétních opatření. Hlavní kapitoly politiky pokrývají témata, která jsou obvyklou součástí analyzovaných zahraničních politik. Z tohoto pohledu je třeba chápat předkládaná doporučení jako doplnění nebo rozšíření již existující struktury.

Největší prostor pro změnu a vylepšení vidí zpracovatelé především v oblasti koordinace a řízení provádění opatření, zajištění zdrojů pro implementaci a kontrolu plnění úkolů. Dnešní stav, kdy garance politiky leží na jedné státní instituci (MMR ČR), je v mezinárodním kontextu velice neuspokojivý. Způsobů řešení se nabízí celá řada. Rozhodně si plnění politiky, která si klade za cíl holistický přístup, zaslouží vstup širšího spektra aktérů včetně nezávislých expertů. Doporučujeme rovněž zvážit přenesení části přímé odpovědnosti na kraje, případně obce. Stejně široce by se zúčastněné instituce měly zavázat i k finančnímu zajištění plnění schválených opatření. Důležité bude, ostatně tak jako v každém projektu, aby garant(i) naplňování politiky takzvaně „vlastnil(i)“, tj. aby se předešlo formálnímu přístupu k implementaci. Neméně významnou se zadavatelům jeví potřeba změny přístupu k prezentaci politiky veřejnosti. Dokument směřuje k mimořádně vysoké kvalitě, měl by tudíž sám, a to jak v tištěné či digitální podobě, splňovat náročná kritéria pro design a public relations.

Tato zpráva byla konzultována v průběhu zpracování se zadavatelem. Asociace pro urbanismus a územní plánování České republiky se hlásí k naplňování cílů PASK a je otevřena k diskuzi o její aktualizaci na další období.

Ing. arch. Petr Durdík

předseda rady asociace

A Analýza vybraných zahraničních politik architektury

Polská politika architektury

- **Základní charakteristika materiálu**
  Politika reaguje na „kritický“ stav plánování v Polsku koncem prvního desetiletí XXI. století. Druhý dokument v řadě z roku 2018 je vystavěn na odborných příspěvcích akademiků a praktiků plánování a architektury. Zamýšlejí se na základě nejnovějších vědeckých poznatků nad jednotlivými složkami prostředí. Velkou pozornost věnují principům dohody a rozhodování v demokratické společnosti, v obci (commune). Dokument je vydán pouze v polské verzi.

- **Zpracovatel materiálu**
  První dokument byl vydán v roce 2009 na základě iniciativy Polské rady architektury a SARP (komora architektů) pod patronátem ministerstva kultury a národního dědictví.

  Druhý dokument z roku 2018 byl vydán po společném úsilí SARP (komora architektů) a Národního centra kultury. Na vydání se ještě podíleli Polská rada architektury a Mazoviecka komora architektů.

Kontaktní osoba: Rydel Wojciech - Wojciech.Rydel@mib.gov.pl

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Dokument nevznikl na přímý popud vyplývající z právních předpisů, navazuje na tzv. Poznaňskou deklaraci SARP z roku 2008, odkazuje na mezinárodní dohody a charty v oblasti územního plánování, zejména týkající se správy obce a tvorby krajiny (Evropská úmluva o krajině, Lipská charta apod.).

- **Forma vydání**
  2009
  Prezentace: Brožura Polska politika architektoniczna
  Vydavatel: Polská rada architektury (PRA) a SARP
  Varšava, 2009

  2018
  Politika kvalitní tvorby krajiny, veřejných prostorů a architektury.
  Vydavatel: Národní centrum kultury
  ISBN 978-83-7982-293-5
  ISBN 987-83-920049-3-6
  Varšava, 2018

  Odkaz ke stažení: http://www.sarp.org.pl/pliki/2082_5b1ab9ebbd63a-ppa-www.pdf

- **Datum vydání a platnost**
  Dokument byl vydán v roce 2009, doplněn v roce 2018.
  Platnost není zmíněna.
  Není uvedeno, kdo sleduje implementaci programu.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Aktualizace politiky (2009) proběhla formou vydání obsahově rozšiřujícího dokumentu (2018).

- **Základní řešená témata**

  Příčiny kritického stavu plánování vidí politika
  a) v nízké kultuře vnímání významu prostoru pro život obyvatel ve společnosti
  b) v chybějící kontinuitě a odborné kompetenci v plánovací praxi
  c) v tendenci deregulace ve jménu hospodářského liberalismu
  d) v nedostatku plánovacích nástrojů, které jsou běžné v zemích EU

  Politika (2009) vyjmenovává následující problémy k řešení:

  1. Profesionální management výstavby (3 okruhy problémů)
  2. Systém územního plánování (5 okruhů problémů)

3. Zabezpečení podmínek pro vyvážený rozvoj (2 okruhy problémů)
4. Ochrana kulturního dědictví (8 okruhů problémů)
5. ochrana a tvorba krajiny (4 okruhy problémů)
6. systém výběru projektových prací a realizace staveb (5 okruhů problémů)
7. Integrované urbanisticko – architektonické projekty v partnerství veřejného a soukromého sektoru (2 okruhy problémů)
8. Propagace vzdělávání o architektuře a plánování (6 okruhů problémů)
9. Úloha profesních spolků a nevládních organizací (2 okruhy problémů)

Politika z roku 2018 má tyto kapitoly:

- Prostor pro obyvatele obce
- Prostorová politika obce – její význam pro rozvoj
- Prostorové uspořádání obce
- O nové prostorové politice obce
- Cíle a zásady rozvoje krajiny
- Kvalita architektury veřejného prostoru
- Urbanismus podporující rozvoj společnosti a ekonomiky
- Veřejné stavby pro zvýšení kvality prostředí
- Role architekta při tvorbě prostředí

Politika se týká
a) každodenního chování obyvatel v prostoru
b) práce samosprávy
c) legislativní činnosti

Politika v úvodních kapitolách ozřejmuje roli demokracie, obce a její samosprávy na formulaci cílů, které má sledovat. Rozebírá se princip governance, tj. jak veřejné instituce hájí veřejné zájmy a využívají veřejné zdroje.

- **Navržená opatření**

Spolupráce správy a samosprávy moci je pro obec nevyhnutelnou podmínku (conditio sine qua non).

Obec může řešit v procesu práce se svým územím pouze pomocné (subsidiární) záležitosti, a to zprostředkovaně (vzdělávání, dobré příklady, spolupráce s odborníky) nebo napřímo (angažmá odborů plánování na území obce, tzv. aktivní urbanismus).

- Zvýšit profesionální úroveň při řízení rozvoje
- Zřízení městských architektů nebo urb.- arch. komisí
- Vypracování urbanistických standardů a jejich sledování
- Pořízení zvláštních plánů nerušených území
- Vypracování strategie využití veřejných staveb
- Posílení úlohy profesních spolků a NGO
- Přizpůsobení organizace projekčních prací evropským zvyklostem, zejména v oblasti plánování krajiny

- Vytvoření organizačně – právních struktur / právnických osob a finančních institucí pro zajištění realizace
- Vytváření různých modelů spolupráce veřejného a soukromého sektoru PPP
- Uznání kvality jako hlavního kritéria ve výběrových řízeních a vyloučení ceny jako rozhodujícího kritéria
- Používání architektonických soutěží
- Vytvoření systému vzdělávání v oblasti kulturního dědictví, tvorby krajiny a architektury pro celou populaci
- Výzkum kvality tvorby krajiny, architektury, urbanismu jako důležitých prvků udržitelného rozvoje

- **Způsob implementace materiálu**

  Není stanoven.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Nejsou specifikovány. Budou v běžném rozpočtu za činnost podílejících se organizací.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Politiku vydala nejprve Polská rada architektury, aktualizaci pak Národní centrum kultury. V dokumentech je vyjádřena naděje, že implementace se ujme ministerstvo resp. vláda. K tomu zatím nedošlo.

- **Základní přínosy materiálu**

  Politika je neustále rozvíjena a doplňována. Původní akcent na architekturu se posunul k významu demokracie, samosprávy, kulturního dědictví a roli územního plánování. Dokument se též věnuje roli soukromého sektoru a snaží se upozornit na synergické efekty spolupráce se sektorem veřejným.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Zajímavá je forma politiky (2018), kde je odborný text prokládán články expertů k danému tématu.

  - Zřízení městských architektů nebo urb.- arch. komisí
  - Vypracování urbanistických standardů a jejich sledování
  - Vypracování strategie využití veřejných staveb
  - Přizpůsobení organizace projekčních prací evropským zvyklostem, zejména v oblasti plánování krajiny
  - Vytvoření organizačně – právních struktur / právnických osob a finančních institucí pro zajištění realizace
  - Vytváření různých modelů spolupráce veřejného a soukromého sektoru PPP
  - Uznání kvality jako hlavního kritéria ve výběrových řízeních a vyloučení ceny jako rozhodujícího kritéria
  - Používání architektonických soutěží

Maďarská politika architektury

- **Základní charakteristika materiálu**

  Politika má 13 kapitol, které kombinují popis stavu, problémů i vybrané směry politiky. Dokument je velice výpravný, působivý, bohatě doprovázený kvalitními fotografiemi reprezentativních příkladů staveb (výhradně). Je značně rozsáhlý (152 stran) a byl vydán v maďarsko - anglické verzi. Politika byla přijata relativně nedávno jako jedna z posledních v EU. To se projevuje v obsahovém akcentu na nové pojmy, jako je např. Smart City. Filosoficky se dokument zaměřuje na architekturu, včetně její estetiky. Politika řeší územní plánování okrajově, soustřeďuje se spíše na vznik projektů (proces povolování, hl. architektů, Smart City apod.). Kapitoly se zaměřují spíše na filosofii opatření, směr změn a koncepční kroky, než na konkrétní praktická opatření k jejich naplnění. Politika je pro-rozvojová, má přitahovat investory důležité pro budoucnost země. Eliminace regulace by měla odstranit neférové překážky investicím, včasná a přímá informovanost aktérů územního rozvoje může omezit nedorozumění. Politika vyzdvihuje systém hlavních architektů obcí v celé zemi. Dokument zakončuje jmenný seznam tisíců členů komory architektů.

- **Zpracovatel materiálu**
  Návrh Politiky vypracoval úřad předsedy vlády v roce 2015 po několikaleté práci komisí.

  Kontaktní osoba: Zsolt Fuleky - zsolt.fuleky@me.gov.hu

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**
  Materiál byl vydán formou vládního nařízení 1031/2015 (I.30.).
  Odkazy na legislativu nebo jiné zdroje nejsou uvedeny.

- **Forma vydání**

  Kniha: NEMZETI ÉPÍTÉSZETPOLITIKA, NATIONAL ARCHITECTURE POLICY
  Vydavatel úřad předsedy vlády
  ISBN 978-963-12-1921-0
  Budapest, 2015

  Odkaz na www stránky: http://en.epiteszetpolitika.hu/

- **Datum vydání a platnost**
  Dokument byl schválen v roce 2015
  Doba platnosti není stanovena.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  V dokumentu není stanoveno, kdo sleduje implementaci programu.

- **Základní řešená témata**

  - Význam architektury pro společnost
  - Kvalitní návrh a konstrukce
  - Dobré příklady veřejných staveb
  - Legislativa a instituce
  - Systém hlavních architektů
  - Prostorové plánování, urbanismus a správa obce
  - Smart City
  - Environmentálně kvalitní design
  - Environmentálně estetické vzdělávání
  - Architektonický výzkum
  - Komunikace a růst povědomí
  - Maďarské muzeum architektury

  Obsah jednotlivých kapitol je stručný, často je text extrémně krátký (10 - 15 řádek textu). O to bohatěji je doprovázen fotografiemi kvalitních příkladů soudobé i obnovené historické architektury. Kapitoly obsahují hlavní obecně formulované ideje, které by měly poskytnout základní orientaci čtenáři o směřování maďarské architektury a stavitelství. Jedná se o extrémně koncentrovaný text, jednotlivé konkrétní kroky je třeba číst mezi řádky. V textu není určeno, kdo a co bude kdy vykonávat.

Citace
Architektura snoubí účelnost, trvanlivost a krásu.
Základem úspěchu politiky je kvalitní stavební program a kvalitní projekt.
Kvalita architektury je založena na kreativitě a otevřené soutěži.
Regulativy zástavby jsou účinné, pokud jsou jednoduché, transparentní a předvídatelné a zohledňují zájmy stavebníků a investorů.
Systém hlavních architektů je garantem profesionálního přístupu a zajištění kvality. Vedle nich pracují v obcích poradní sbory expertů (design council), které se vyjadřují ke všem významným projektům.
Ochrana a rozvoj krajiny a kulturních hodnot by měly přispívat k ochraně zemědělské půdy.
Jedním z cílů politiky je, aby se stále více a více měst proměnilo na smart cities, ve kterých je kvalita života, efektivní využití přírodních zdrojů dosahována investicemi a infrastrukturními projekty.
Současné stavebnictví se bude stále více zabývat proměnou stávajícího fondu budov, je proto nezbytné posuzovat celkové náklady stavby včetně provozu (life-cycle cost).
Stavebnictví může dobře fungovat pouze se vzdělanými stavebníky a výbornými profesionály.
Je potřeba vychovávat zručné řemeslníky.
Neopomíjet sociologický výzkum, kromě populárního zaměření na energie, participaci a udržitelnost.

Cílem nové politiky je transparentní a srozumitelný přístup k architektuře a stavebnictví osvobozené od komplikovaných byrokratických pravidel.
Stavebníci by neměli jen získávat souhlas nebo zamítnutí, mezi aktéry by měla probíhat diskuze o opcích, variantách.

- **Navržená opatření**

  V textu nejsou přímo zmíněna konkrétní navržená opatření, jedná se o stanovení směrů, orientaci, politik. Nejkonkrétnějšími kroky je vznik systému hlavních architektů obcí a nová role Muzea maďarské architektury, jako vzdělávacího a výzkumného centra.

- **Způsob implementace materiálu**

  Materiál se implementací nezabývá.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Náklady budou v rámci rozpočtů podílejících se veřejných institucí.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**
  Materiál se implementací nezabývá, politika spadá pod minstra – vedoucího úřadu vlády.

- **Základní přínosy materiálu**

  Politika se výrazným způsobem orientuje praxi na budoucnost, na nahrazení regulací včasnou komunikací aktérů. Současně klade důraz na činnost a součinnost profesionálů, jak na straně projektantů, tak na straně hlavních architektů, resp. poradních sborů municipalit.
  Z politiky vyzařuje upřímnost a přímočarost názorů té strany profese/architektury, která chce tvořit, stavět, před tou částí odborníků, kteří chtějí chránit či opatrně vstupovat do území.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Přímější pojmenování potřebných změn ve filosofii nových zákonů v oblasti stavebnictví a životního prostředí.
  Posílení role hlavních architektů, resp. poradních sborů, jako garantů prosazení politiky.
  Smart City
  Potřeba sociologie pro architekty a urbanisty
  Potřeba výchovy zručných řemeslníků

Chorvatská politika architektury

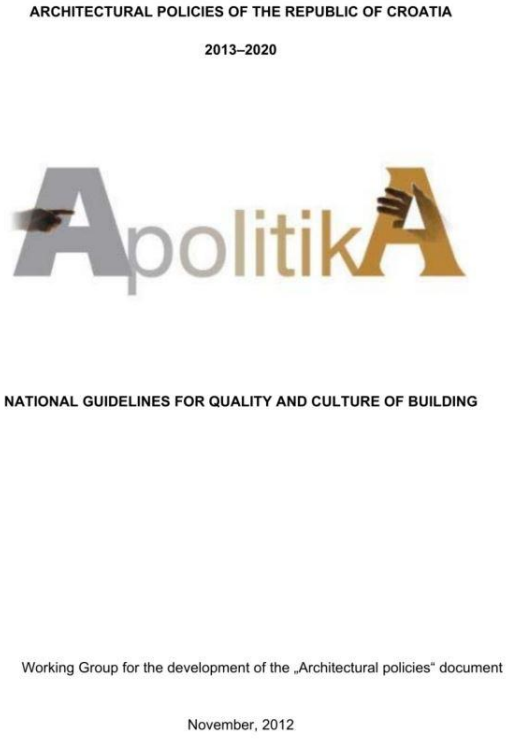

- **Základní charakteristiku materiálu**
  Politika se intenzivně zabývá prostorem státu, charakteristikami jednotlivých regionů, ochranou přírodního a kulturního dědictví, identitou. Zdůrazňuje přitom celostní pohled na tuto problematiku a roli územního plánování pro udržitelný rozvoj země. Politika je považována za důležitou především kvůli vytváření kvalitního prostředí, jako veřejného zájmu, jako základní potřeby každého obyvatele.

- **Zpracovatele materiálu**
  Politiku iniciovala komora architektů, která zabezpečovala připojení dalších institucí a ministerstva životního prostředí, posléze ministerstva stavebnictví a územního plánování. Implementaci sleduje pracovní skupina (a sekretář) jmenovaná ministrem.

  Kontaktní osoba: Borka Bobovec - borka.bobovec@mgipu.hr

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**
  Politika vznikla z iniciativy komory architektů, na kterou navázal podpis memoranda, které podepsalo ministerstvo životního prostředí a územního plánování, komora architektů, spolek architektů a Chorvatská rada pro územní plánování.

  Referenčními dokumenty politiky jsou stavební zákon (2009), strategický plán rozvoje Chorvatska (1997), série prohlášení komory architektů a rady pro územní plánování (2004 – 2011), mezinárodní dohody, jichž je Chorvatsko signatářem.

- **Forma vydání**
  Brožura ApolitikA: Architectural Policies of the Republic of Croatia 2013 - 2020
  ISBN není
  11/2012

  Odkaz ke stažení: http://www.mgipu.hr/doc/ApolitikA/ApolitikA_2013-2020_EN.pdf

- **Datum vydání a platnost**
  Dokument byl podepsán ministrem v roce 2012. Platí do roku 2020.
  Implementaci programu sleduje zvláštní pracovní skupina.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Není uvedeno.

- **Základní řešená témata**

  Dokument je rozčleněn do 4 kapitol:
  A Úvod
  B Výchozí podmínky
  C Politika architektury 2013 – 2020
  D Závěry

  Politika směřuje na dosažení 3 základních cílů:
  - Stavební kultura jako předpoklad pro kvalitu zastavěného prostředí
  - kvalita prostředí jako základ pro spokojený život každého jednotlivce
  - kvalitní architektura jako vklad pro rozvoj země

  Pro dosažení cílů byla rozpracována činnost v 10 tematických okruzích, v nichž byly určeny konkrétní iniciativy (42) podložené konkrétními aktivitami (110):

  1. Sociální (3 iniciativy, 6 aktivit)
  2. Veřejně prospěšné stavby (3 iniciativy, 9 aktivit)
  3. Stavební dědictví (6 iniciativy, 17 aktivit)
  4. Rozvoj a územní plánování (8 iniciativy, 23 aktivit)
  5. Tvorba a výstavba prostoru (5 iniciativy, 14 aktivit)
  6. Bydlení (2 iniciativy, 4 aktivit)
  7. Architektonické a urbanistické soutěže (3 iniciativy, 6 aktivit)

8. Vzdělávání (3 iniciativy, 10 aktivit)
9. Prostor a architektura jako generátor ekonomického rozvoje (5 iniciativy, 15 aktivit)
10. Legislativa (4 iniciativy, 6 aktivit)

Pro každý okruh jsou stanovena východiska a okruhy výzev / problémů. Poté jsou navrženy konkrétní iniciativy včetně jedné instituce odpovědné za implementaci a dalších zúčastněných subjektů. Každá iniciativa je rozpracována do 1 až 4 konkrétních aktivit / opatření.

Výběr některých iniciativ a aktivit:
- založení Institutu architektury za účelem propagace a výzkumu
- založení Státního institutu pro prostorové plánování
- podpora týmové interdisciplinární práce při řešení plánovacích úloh
- diskuze o účelnosti systému plánování v Chorvatsku
- výrazná podpora soutěží při zadávání veřejných zakázek
- přijetí národní politiky pro zacházení s půdou
- přijetí fiskálních opatření v územním plánování
- vytvoření certifikace pro udržitelnou výstavu, pro hospodaření s energiemi
- důsledné odstraňování černých staveb
- právo na bydlení v přiměřeném standardu – domov je potřebou každého jednotlivce
- podpora energeticky úsporných modelů bytové výstavby
- vytvoření normativů pro plánování bytové výstavby
- architektonické soutěže i pro infrastrukturní stavby
- vytvoření soupisu veřejných staveb, pro které bude povinnost architektonické soutěže
- vytvoření manuálů o architektuře pro učitele
- vytvoření stálé pracovní skupiny pro úpravu legislativy
- zřízení kanceláře pro implementaci politiky architektury a připravit akční plán

Závěrem dokument uvádí 5 průřezových úloh:

a) novelizace a koordinace zákonů
b) přijetí strategie a prováděcích dokumentů pro územní plánování
c) založení nových institucí
d) vstup do vzdělávacího systému
e) vytvoření platformy pro stavební kulturu (Baukultur)

- **Způsob implementace materiálu**

Každá iniciativa a aktivita má předepsaného garanta provádění a soupis dalších spolupracujících institucí a organizací. Garantem je převážně ministerstvo stavebnictví a územního plánování, v některých oblastech ministerstvo kultury nebo ministerstvo školství. Implementaci sleduje pracovní skupina (a sekretář) jmenovaná ministrem.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

Nejsou specifikovány, předpokládá se, že budou vydávány z rozpočtů implementujících ministerstev.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci sleduje pracovní skupina (a sekretář) jmenovaná ministrem.

  Politiku zajišťují přímo nebo nepřímo:
  a) parlament, jako tvůrce zákonů
  b) veřejná správa všech úrovní
  c) akademická obec
  d) vědecké instituce
  e) profesní spolky
  f) architekti a inženýři
  g) kulturní instituce
  h) občanská sdružení
  i) média

  Garantem je převáženě ministerstvo stavebnictví a územního plánování, v některých oblastech ministerstvo kultury nebo ministerstvo školství.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dokument poskytuje velice podrobný popis opatření a kroků k dosažení sledovaných 3 základních cílů. Aktivit jich možná až příliš (110 !), ale tím, že jsou dobře popsané, se vytváří tlak na implementující instituce.
  Struktura dokumentu je přehledná a pochopitelná.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Lze zvážit převzetí formátu dokumentu stanovující úkoly a opatření k jejich dosažení včetně určení odpovědných institucí.

  Náměty:
  zřízení kanceláře pro implementaci politiky architektury a tvorba akčního plánu
  - založení Státního institutu pro prostorové plánování
  - podpora týmové interdisciplinární práce při řešení plánovacích úloh
  - přijetí fiskálních opatření v územním plánování
  - vytvoření normativů pro plánování bytové výstavby
  - architektonické soutěže i pro infrastrukturní stavby
  - vytvoření soupisu veřejných staveb, pro které bude povinnost architektonické soutěže
  - vytvoření stálé pracovní skupiny pro úpravu legislativy

Portugalská politika architektury

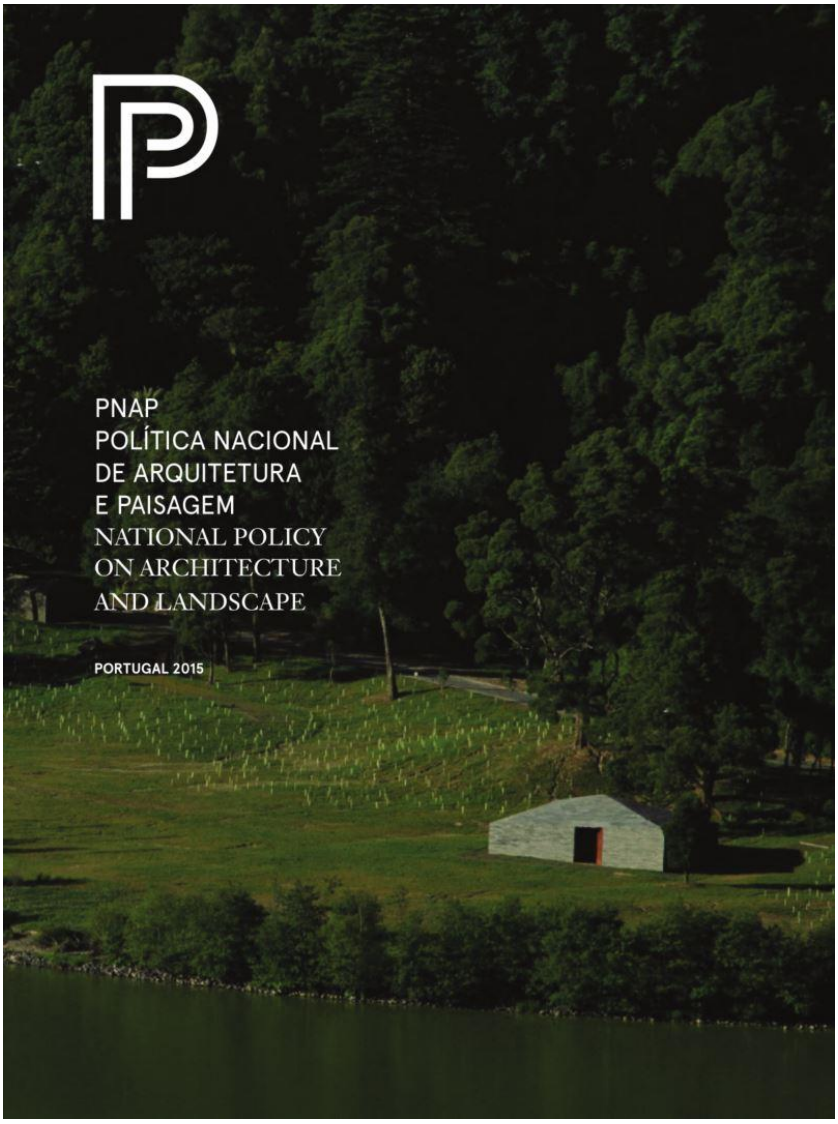

- **Základní charakteristiku materiálu**

  Politika je výjimečná tím, že byla vydána ve sbírce zákonů (Diário da República). Politika se zaměřuje současně na architekturu a tvorbou krajiny. Jedná se o dokument, ve kterém převažuje výborný popis výchozích podmínek a výčet opatření, která ovšem neobsahují ve své většině konkrétní praktický čin. Ten závisí od implementující instituce. Politika je definována v kontextu regionálního plánování, územního plánování a ochrany přírody. Politika má za cíl chránit ekologickou funkci krajiny, zdůrazňovat vlastnosti dědictví zastavěného území a podporovat identitu místa. Politika stojí na dvou principech: péče o krajinu a životní prostředí v sídlech na jedné straně a zapojení se do mezinárodního strategického kontextu na zvýšení kvality života obyvatel na straně druhé. Dokument se zevrubně věnuje důvodům pro pořízení politiky, používá až literární styl. Publikace byla vydána portugalsko – anglicky.

- **Zpracovatele materiálu**

  Dokument vznikl na základě nařízení vlády (No. 9010/2013) a byl vypracován odbornou komisí (CAAP), která pracovala od roku 2014. V komisi pracovali zástupci ministerstva regionálního rozvoje, zástupce památkářů, zástupce komory architektů a zástupce krajinářů.

  Kontaktní osoba: Jorge Bonito Santos - jorge.bonitosantos@gmail.com

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  V portugalské ústavě je výslovně zakotvena úloha architektury a tvorby krajiny a ochrany přírody a památek pro udržitelný rozvoj země (článek 66).
  Před schválením politiky architektury byl přijat zákon č. 58/2007 o politice prostorového plánování (National Spatial Planning Policy Programme). Ten v sobě obsahoval požadavek na legislativní zakotvení politiky architektury. V roce 2013 byl přijat záměr vlády na vydání politiky architektury (No. 9010/2013).
  Portugalsko je současně signatářem řady mezinárodních smluv a konvencí (např. ESDP, European Landscape Convention).

- **Forma vydání**
  Materiál byl vydán jako rezoluce rady ministrů (č. 45/2015) a byl publikován ve sbírce zákonů pod číslem 1.ª série — N.º 130 7.7. 2015.

- **Datum vydání a platnost**
  Política Nacional de Arquitectura e Paisagem, publikováno 7. 7. 2015
  Diário da República, 1.ª série — N.º 130
  Platí na dobu 2014 - 2020.

  Odkaz na www stránky: http://www.portaldahabitacao.pt/pt/portal/PNAP/

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Jedná se o první dokument v Portugalsku, aktualizace není předjímána.

- **Základní řešená témata**

  Architektura a krajina jsou pokládány za důležitý veřejný statek, který podporuje sociální kvalitu života, ekonomickou konkurenceschopnost.

Dokument je členěn na 5 kapitol:

1. Úvod

2. Kontext
2.1. záběr politiky
2.2. předmět
2.3. základy
2.4. výzvy

3. Ambice
3.1. vize
3.2. principy politiky

4. Cíle politiky
4.1. kvalita života
4.2. udržitelnost a ochrana přírody
4.3. kultura a ochrana dědictví
4.4. vzdělávání a participace
4.5. ekonomie a mezinárodní kontext

5. Implementace
5.1. partneři politiky
5.2. základ akčního plánu

Citace textu:
Architektura a krajina představují mnohovýznamový koncept. Architektura se týká celého zastavěného prostoru. Architektura a tvorba krajiny musí být integrovaně nazírány ve všech dokumentech a opatřeních.
Architektura a krajina mají sociální, kulturní, ekonomickou a environmentální hodnotu. Architektura je jedním z nejdynamičtějších spolutvůrců ekonomických hodnot, přispívá k ekonomickému růstu a podílí se na atraktivitě měst a regionů. Kreativní sektor tvoří v Portugalsku asi 14% exportu (v EU je průměr 51%).

Politika obsahuje 6 základních výzev: kvalita života, společnost a kultura, energie a životní prostředí, ekologie a ochrana přírody, sociální a demografický vývoj, ekonomie a globální vlivy.

Portugalsko čelí nerovnoměrnému rozvoji osídlení, vylidňování venkova, fragmentaci krajiny, nízké kvalitě prostředí částí měst. Portugalsko se též potýká s nedostatkem prostředků na uchování kulturního a přírodního dědictví, na snížení energetické náročnosti staveb. Země se musí vypořádat s následky krize po roce 2008, když předtím docházelo k disproporčnímu nárůstu sídel podporovanému privatizací půdy a deregulacemi v plánování. Portugalsko potřebuje nyní větší disciplínu v plánování, promyšlenou distribuci sociální pomoci slabým regionům, odklon od formalistického výkladu stavebního zákona vedoucího nezřídka k zmatečným rozhodnutím.
Politika obsahuje 7 řídících principů: veřejný zájem, právo na kvalitu, demokracii, integrace vícero politik, odpovědnost státu, participace a udržitelnost.

- **Navržená opatření**

  Ke každému z 5ti základních cílů politiky:
  a) kvalita života,
  b) udržitelnost a ochrana přírody,
  c) kultura a ochrana dědictví,
  d) vzdělávání a participace,
  e) ekonomie a mezinárodní kontext,

  jsou uvedena obecná opatření a požadavky pro činnost partnerů, podílejících se na politice.

  Opatření koordinační

  - vytvoření registrace partnerů
  - propagace portugalské architektury v zahraničí (včetně databáze projektů v zahraničí)
  - účast v mezinárodních odborných organizacích
  - podpora projektů EU

  Opatření legislativní

  - iniciativa při změně zákonů
  - sbírání příkladů dobré praxe

  Opatření ve vzdělávání, propagaci

  - zřízení webu
  - pořádání akcí, konferencí
  - propagace politiky v základních a středních školách
  - organizace kurzů a školení
  - organizace soutěží

- **Způsob implementace materiálu**

  Za implementaci odpovídají partneři, kterými jsou v otevřeném systému
  a) vláda
  b) regionální a místní zastupitelstva
  c) občanská společnost
  d) privátní sektor
  e) akademická sféra
  f) profesionální sdružení

  Konkrétní partneři se na základě dobrovolnosti registrují na centrální adrese.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Partneři realizují opatření v rámci své činnosti a svých rozpočtů. Vládní zdroje nejsou zmíněny.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje zvláštní komise, která je odpovědná za akční plán.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dokument je součástí portugalské legislativy.
  Propojení architektury (zahrnující tvorbu zastavěného prostředí) s tvorbou krajiny.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Politika je výrazně včleněna do systému zákonů a vládních nařízení. Slučuje architekturu s tvorbou krajiny. Implementaci a koordinaci zabezpečuje malá komise složená z 5ti zástupců klíčových oblastí. Politika se orientuje mj. na mezinárodní vazby, smlouvy, organizace, dále na propagaci portugalských architektů v zahraničí.

  základě dobrovolnosti registrují na centrální adrese

  Opatření koordinační

  - vytvoření registrace partnerů
  - propagace portugalské architektury v zahraničí (včetně databáze projektů v zahraničí)
  - účast v mezinárodních odborných organizacích
  - podpora projektů EU

  Opatření legislativní

  - iniciativa při změně zákonů
  - sbírání příkladů dobré praxe

  Opatření ve vzdělávání, propagaci

  - zřízení webu
  - pořádání akcí, konferencí
  - propagace politiky v základních a středních školách
  - organizace kurzů a školení
  - organizace soutěží

Holandská politika architektury

- **Základní charakteristiku materiálu**

  Holandská politika architektury, která se nazývá „Společně posilme moc designu“ byla přijata v roce 2016. Je ovšem již šestým dokumentem v řadě, když první (Space for Architecture) byl přijat již v roce 1991. Jedná se o dokument skládající se ze dvou částí: vlastní politiky a implementačního programu s 10 body na období 2017 – 2020. Cíle jsou převážně v oblasti procesu navrhování. Územní plánování je chápáno jako součást designu. Plánovací přístup k řešení problémů je úhelným pohledem dokumentu. Důraz se klade na kvalitu životního prostředí, které se dosáhne mj. orientací na klienta stavebních zakázek. Dokument dokreslují stručně popsané příklady úspěšného naplňování konkrétních cílů. V příloze je uveden schválený rozpočet ve výši 4 mil EUR a jeho užití na první čtyři roky programu.

- **Zpracovatele materiálu**

  Dokument vznikl jako společný projekt čtyř ministerstev (infrastruktury a životního prostředí, kultury, vnitra a min. hospodářství) přičemž garantem jsou společně ministerstvo kultury a ministerstvo infrastruktury a životního prostředí.

  Kontaktní osoba: Freek Ingen Housz - f.j.ingenhousz@minocw.nl

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán společně Ministerstvem infrastruktury a životního prostředí a Ministerstvem kultury, školství a vědy. Vydání dokumentu neváže na právní předpis.

- **Forma vydání**

  Vydavatelem jsou 4 ministerstva: infrastruktury a životního prostředí, kultury, vnitra a min. hospodářství)
  Workong togehter on the strenght of design
  Action agenda for Spatial design 2017-2020
  ISBN není
  The Hague, 2016

  Odkaz na ww stránky: http://www.samenwerkenaanontwerpkracht.nl/en/index.html

- **Datum vydání a platnost**
  Dokument byl schválen Radou státu /vládou (Council of State) v roce 2016.
  Platí od roku 2017 do roku 2020.
  Implementaci programu sleduje společný výbor Creative Industries Fund NL, který tvoří min. kultury a min. infrastruktury a životního prostředí.
  Po dvou letech se provádí dílčí vyhodnocení, na konci období bude celkové vyhodnocení.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Dokument je již šestým dokumentem v řadě:
  1991 Space for Architecture
  1996 The Architecture of Space
  2000 Shaping the Netherlands
  2005 Spatial Planning and Culture
  2008 A Culture of Design

  Dokumenty se neaktualizují, ale stále rozšiřují témata a přidávají nové akcenty.

- **Základní řešená témata**

Politika začíná vysvětlením proměn fyzického (narůstající urbanizace, pokles populace v zemědělských regionech, vysoká míra prázdných budov), sociálního (lepší vzdělání obyvatel a jejich rostoucí nároky, úloha nevládních organizací, úloha občanů) a legislativního prostředí (posun odpovědnosti blíže k občanům, nový zákon o ochraně životního prostředí) v Holandsku. Tento zákon, který má vstoupit v platnost v roce 2019, představuje radikální odklon od „povolovací kultury“, ve které je vše zakázáno až do momentu, kdy se získá příslušné povolení. Regulační plány budou nahrazeny „integrovanými plány území“, které umožní průběžnou reakci na změny („on the fly“), bez plánování k fixnímu termínu.

Základem o kvalitního životního prostředí je péče o oblast územního plánování.
Návrhy na řešení:
a) multioborový integrovaný přístup
b) řešení na míru klienta – veřejného nebo soukromého
c) využití dat, odborných zdrojů a dovedností

Moc designu (The strenght of design)
Design kombinuje kreativitu, znalosti, požadavky a zájmy. Je-li design prováděn profesionálně a zadávání zakázek efektivně, pak výsledkem bude kvalitní. Zadavatelé musejí mít silnou vizi a příslušné nástroje k jejímu dosažení.

Směrem k nové tradici designu
Holandsko má silnou tradici územního plánování. Změněné podmínky ovšem vedou k přesunu těžiště plánování na lokální úroveň, na hledání řešení pro konkrétní situace. Tím se vytváří prostor pro novou kvalitu územního plánování.
Holandsko zasáhla silně ekonomická krize po roce 2009. Krize způsobila i odchod odborníků z oboru, z městských institucí. To vše změnilo přístup k plánování, zpět se nelze vrátit. Dochází ke změně ve výběrových řízeních. Stále více se uplatňuje všeoborový přístup („navrhni, postav, financuj, udržuj a spravuj“). To klade nároky na profese architektů a plánovačů. Příklady dobré praxe mohou inspirovat.

Akční agenda prostorového plánování 2017 – 2020

Cílem programu je posílit význam designu a tím dosáhnout zlepšení kvality životního prostředí. Vychází z předchozích programů na roky 2013 až 2016. Agenda se snaží o propojení mezi agendou životního prostředí a agendou kulturní politiky státu.

Kreativní průmysl je považován za jednu z devíti nejdůležitějších složek národního hospodářství s velkým ekonomickým potenciálem. Vláda usiluje o posílení image holandského designu.

Vláda též změní autorizační zákon posílením kvalifikačních předpokladů architektů a urbanistů pro výkon profese.

Agenda je doprovázena Programem na roky 2017 – 2020. Ten obsahuje 10 projektů, přičemž ty mají a) široký záběr aktivit, a jsou b) zacíleny na různorodé cílové skupiny (vláda, správa, samospráva, soukromý sektor, vzdělávací instituce).

Do programu je zapojeno vícero institucí: Creative Industries Fund NL, Mezinárodní bienále Rotterdam, univerzita v Delftu, a tzv. O-team, který je poradní složkou ministerstva infrastruktury a životního prostředí.

Výsledky programu jsou průběžně on-line zveřejňovány a dokumentovány.

- **Navržená opatření**

10 programů

1. Založení Ateliéru X jako výzkumného orgánu min. infrastruktury a životního prostředí na posuzování klíčových staveb národního významu. Ateliér je multidisciplinární a pracuje na projektech spadajících do kompetence vícero státních institucí.

2. Rada vládních expertů (CRa) je tým tří prominentních expertů pracujících pro vládu v oblasti implementace kvalitního designu ve vládních zakázkách

3. O-Team je nezávislým poradním a pomocným orgánem pro pořizovatele územně plánovací dokumentace na úrovni krajů a obcí. Soustřeďuje se na problematiku vylidňování venkova, neobsazené nemovitosti, přenos energií, reakci na klimatické změny apod.

4. IABR ateliéry jsou projektové týmy v rámci Mezinárodního Bienále architektury v Rotterdamu, které pořádají workshopy a odborné diskuze.

5. Inovativní formy výběrových řízení. Tento program podporuje experimentální plánovací postupy vhodné pro obce a regiony. Zacílen je na povzbuzení vzniku místních iniciativ, zapojení veřejnosti.

6. Stavby pro školství a zdravotní péči. Program kombinuje tradiční projektování školských a zdravotnických staveb s plánovacím přístupem rozšiřujícím pohled o urbanistické a sociální aspekty život v obci. Předpokládá se zapojení urbanistů a veřejnosti.

7. Design a praxe. Program motivuje studenty v oboru pro práci pro obce a regiony. Mohou si tak vyzkoušet plánovací praxi a školy mohou upravit svoje programy tak, aby více odpovídali praktickým potřebám dneška.

8. Design a správa. Nová katedra na univerzitě v Delftu se zabývá energetickou bilancí měst, klimatickými změnami, cirkulární ekonomií, mobilitou, urbanizací a též novými úkoly pro územní plánování.

9. Výběrová řízení a design. Program je zaměřen na pomoc veřejnému sektoru při provádění výběrových řízení

10. Golden Pyramid Award je výroční cena za inspirativní provedení výběrového řízení, které zohlednilo kvalitu designu a jeho přínos pro vytváření kvalitního životního prostředí.

- **Způsob implementace materiálu**

  Politika se uplatňuje přímo realizací konkrétních 10 programů s pevným rozpočtem a nepřímo změnou pohledu na stavební zákon, na autorizační podmínky architektů a urbanistů/územních plánovačů, na propojení stavebnictví s kulturou.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Program má velice přesný rozpočet naplánovaný pro každý rok a každý jednotlivý program. Celkové výdaje jsou 4 mil EUR, přičemž výdaje za jednotlivé programy oscilují od 150 000,- EUR pro téměř 1 mil EUR. Prostředky jsou alokovány příslušným garantujícím ministerstvům.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje společný výbor min. kultury a min. infrastruktury a životního prostředí Creative Industries Fund NL. Dále se na politice podílí asi 10 dalších institucí (např. Mezinárodní bienále Rotterdam, univerzita v Delftu, tzv. O-team aj.).

- **Základní přínosy materiálu**

  Politika navazuje na své předchůdkyně, je tentokráte výrazně orientována na význam designu a v jeho rámci na roli prostorového a územního plánování. Politika je velice akční a praktická, programy jsou konkrétní, inspirativní. Plánovací období je krátké a probíhá průběžné vyhodnocování.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Dokument nemá sice široký záběr, protož je již šestým v řadě, ale poskytuje náměty v oblasti územního plánování. Klade se důraz na obnovu státních multidisciplinárních plánovacích týmů, roli expertů. Zajímavá je soutěž o nejlepší výběrové řízení zpracovatele dokumentace z pohledu zajištění vysoké kvality návrhu (nikoli nejnižší ceny).

  Bylo by vhodné se seznámit s principy nového holandského zákona o životním prostředí (2019), od kterého si tvůrci slibují hodně změn k lepšímu.

Švédská politika architektury

- **Základní charakteristika materiálu**

  Text dokumentu je pojat spíše literárním stylem, čtenáře - laika provází jednotlivými sférami architektury a plánování měst. Tematické bloky jsou prostřídány příběhy a zamyšleními vybraných architektů či citáty slavných architektů. Každá kapitola popisující prvky prostředí a vztahy mezi lidmi v nich je zakončena doporučeními pro vládu a doporučením pro obecní samosprávu. Politika nemá normativní charakter, neobsahuje úkoly a jejich garanty - pouze doporučení. Tato doporučení jsou ale velmi přesná, jednoznačná. Politika se čte jak pozitivní pohádkový příběh. Jejím cílem je přimět čtenáře ke změně nazírání na architekturu.

- **Zpracovatel materiálu**

  Dokument byl vydán Spolkem švédských architektů.

  Kontaktní osoba: Linda Kummel - linda.kummel@arkdes.se

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán na spolkem švédských architektů (titul architekt není ve Švédsku chráněn autorizací). Předcházel mu vládní program Designs for the Future z roku 1998, který definoval úlohu architektury a plánování ve vztahu k životnímu prostředí a udržitelnému rozvoji. Zbýval se též tím, jak dosáhnout vyšší kvality, důležitostí zadání práce a správného výběrového procesu. Politika se na tento dokument zásadně odvolává.

- **Forma vydání**

  Brožura Architecture and Politics, An architectural policy for Sweden
  Vydavatel Švédska asociace architektů
  ISBN 978-91-978353-1-2
  Stockholm, 2009

  Odkaz na www stránky: www.arkitekt.se

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl vydán v roce 2009, nebyl schválen orgánem samosprávy.
  Platí na dobu 2010 - 2015.
  Implementaci programu sleduje Švédska asociace architektů.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Implementaci programu sleduje Švédska asociace architektů. Každoročně probíhá prezentace nejlepších příkladů z praxe.

- **Základní řešená témata**

  Architektura a politika spolu souvisejí. Politika si klade za cíl zlepšit společnost, architektura k této sociální konstrukci přispívá.

  Výchozí myšlenky:
  - od roku 1950 narostla potřeba plochy na jednoho obyvatele 4x.
  - města budoucnosti musí být mnohem hustěji zastavěná
  - stavební zákon neumožňuje pracovat s městem jako s celkem

Náklady na projekt lze zjednodušeně popsat takto: 1EUR se vydá na zadání, 10 EUR za projekt, 100 EUR za vybudování stavby, 1 000EUR za údržbu a správu. Takže promyšlení projektu na samém začátku je vlastně téměř zadarmo. Každé jedno EUR navíc v této fázi se později více než stonásobně vrátí. Současně úspěch nebo chyba/krach projektu velmi záleží na prvotní analýze a rozvaze architekta.

Politika obsahuje 55 doporučení (33 vládě + 22 obcím).

Dokument má 15 kapitol:

Úvod
kvalita života a udržitelný rozvoj
Hodnota a růst
Iniciativa a odpovědnost (5+1 doporučení) -
Architektura kolem nás - interiéry (3+2 doporučení)
Město (2+3 doporučení)
Městská krajina (0+4 doporučení)
Komunikace (2+3 doporučení) - doprava
Integrace (0+4 doporučení)
Bydlení (3+4 doporučení)
Udržitelné stavby (3+1 doporučení)

Dědictví (3 doporučení)
Znalosti (6 doporučení)
Export (3 doporučení)
Výběrová řízení a kvalita
Švédský spolek architektů (3 doporučení)

Text je doprovázen 3 zamyšleními architektů.

The Arch – Jonas Bohlin
Universeum – Gert Wingårdh
Willing architecture – Sara Grahn

- **Navržená opatření**

koordinace zdrojů a odpovědnosti napříč resorty, nedívat se resortně
upravit zákony, aby rozvoj měst mohl byt nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad detailními environmentálními cíly
přimět veřejné zadavatele prací k zavedení programů na sledování kvality architektury
veřejní investoři by měli vytvořit kritéria a analýzu potřeb pro tvorbu interiérů veřejných staveb
podpora výzkumu v oblasti interiérů a pohody vnitřního prostředí
upravit plánovací nástroje tak, aby mohly zacházet se současným městem
město musí být multifunkční, omezme normy a sektorové myšlení
plánujme za hranicemi obce
vytvořme spojení politiků a urbanistů, architektů, posilme městské architekty
navrhujme parky a veřejné prostory v regulačních plánech
přimějme developery podílet se na veřejné infrastruktuře
péče o zeleň musí být centrální, nikoli dělená mezi místní městské části a čtvrti
je třeba rozvinout kolejovou dopravu v urbanizovaných oblastech a propojit ji s MHD

územní plánování, urbanistické řešení výstavby a problematika segregace se musí řešit společně
promíchávejte různé formy bydlení ve všech částech města, stavte význačné stavby v deprivovaných částech měst
vlády by měla vytvořit zdroje pro řešení bytové nouze
obce by měly zahájit vlastní výstavbu bytů
je třeba se zaměřit na dostupné bydlení, 50% mladých lidí do 27 let nemá vlastní bydlení
je třeba obvit výzkum bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel
je třeba více developerů na trhu s byty, menší projekty zvyšují variabilitu
připravit ekonomické nástroje na zvýhodnění energeticky úsporných budov
vybrat jeden certifikační systém budov, mít jen jeden
hráči na realitním trhu by měli znát význam architektury pro budování společnosti
stát by měl zajistit stabilní podmínky pro výchovu architektů
stát by měl koordinovat výzkum na poli architektury a zajistit účast v mezinárodních výzkumných projektech
zajistit výuku architektury v příbuzných stavebních oborech
budovat kvalitní školní budovy jako učebnice architektury, připravit programy architektury pro vzdělávání pedagogů všech škol
Bo-01 in Malmö, Älvstranden in Gothenburg and Hammarby Sjöstad jsou příklady světově respektovaných projektů
zajistit podmínky pro export architektonických služeb
využít znalostí environmentálního plánování pro export know-how
zajistit účast na mezinárodních výstavách a veletrzích
služba architekta nikdy nesmí být zvolena na základě nejnižší ceny!
výběrová řízení ve veřejném sektoru musí být založena na kvalitě služeb a kvalitě řešení
veřejný sektor by měl více používat architektonické soutěže

- **Způsob implementace materiálu**

  Politika doporučuje vládě a obecním zastupitelstvům na co by se měla jejich činnost v oblasti prostředí měst a krajiny zaměřit, na co by měly býti alokovány zdroje. Politika neobsahuje konkrétní akce, programy, projekty. Současně se výrazně obrací na běžného občana, aby pochopil důležitost a potřebu politiky pro svůj každodenní život, práci a svoji budoucnost.
  Implementace je na odpovědnosti všech oslovených.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Finanční zdroje nejsou specifikovány. Budou v běžném rozpočtu za činnost.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje Švédský spolek architektů formou každoroční prezentace nejlepších příkladů demonstrujících doporučený přístup.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dokument je orientován na veřejnost, přičemž současně doporučuje praktická opatření veřejné správě. Jazyk je přizpůsoben menší problematice čtenáře v profesi (krátké věty, používání srovnání, návodné příklady apod.)
  Politika pojmenovává všechny klíčové oblasti, vyzdvihuje některé, které nebývají často zmiňovány (integrace, bydlení, interiéry). Naopak se méně zabývá plánováním, minimálně krajinou.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  koordinace zdrojů a odpovědnosti napříč resorty, nedívat se resortně
  upravit zákony, aby rozvoj měst mohl byt nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad detailními environmentálními cíli
  podpora výzkumu v oblasti interiérů a pohody vnitřního prostředí
  upravit plánovací nástroje tak, aby mohly zacházet se současným městem
  město musí být multifunkční, omezme normy a sektorové myšlení
  plánujme za hranicemi obce
  péče o zeleň musí být centrální, nikoli dělená mezi místní městské části a čtvrti
  promíchávejte různé formy bydlení ve všech částech města, stavte význačné stavby v deprivovaných částech měst
  vlády by měla vytvořit zdroje pro řešení bytové nouze
  obce by měly zahájit vlastní výstavbu bytů
  je třeba obnovit výzkum bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel
  vybrat jeden certifikační systém budov, mít jen jeden
  hráči na realitním trhu by měli znát význam architektury pro budování společnosti
  stát by měl koordinovat výzkum na poli architektury a zajistit účast v mezinárodních výzkumných projektech
  zajistit výuku architektury v příbuzných stavebních oborech
  zajistit účast na mezinárodních výstavách a veletrzích
  služba architekta nikdy nesmí být zvolena na základě nejnižší ceny!

Finská politika architektury

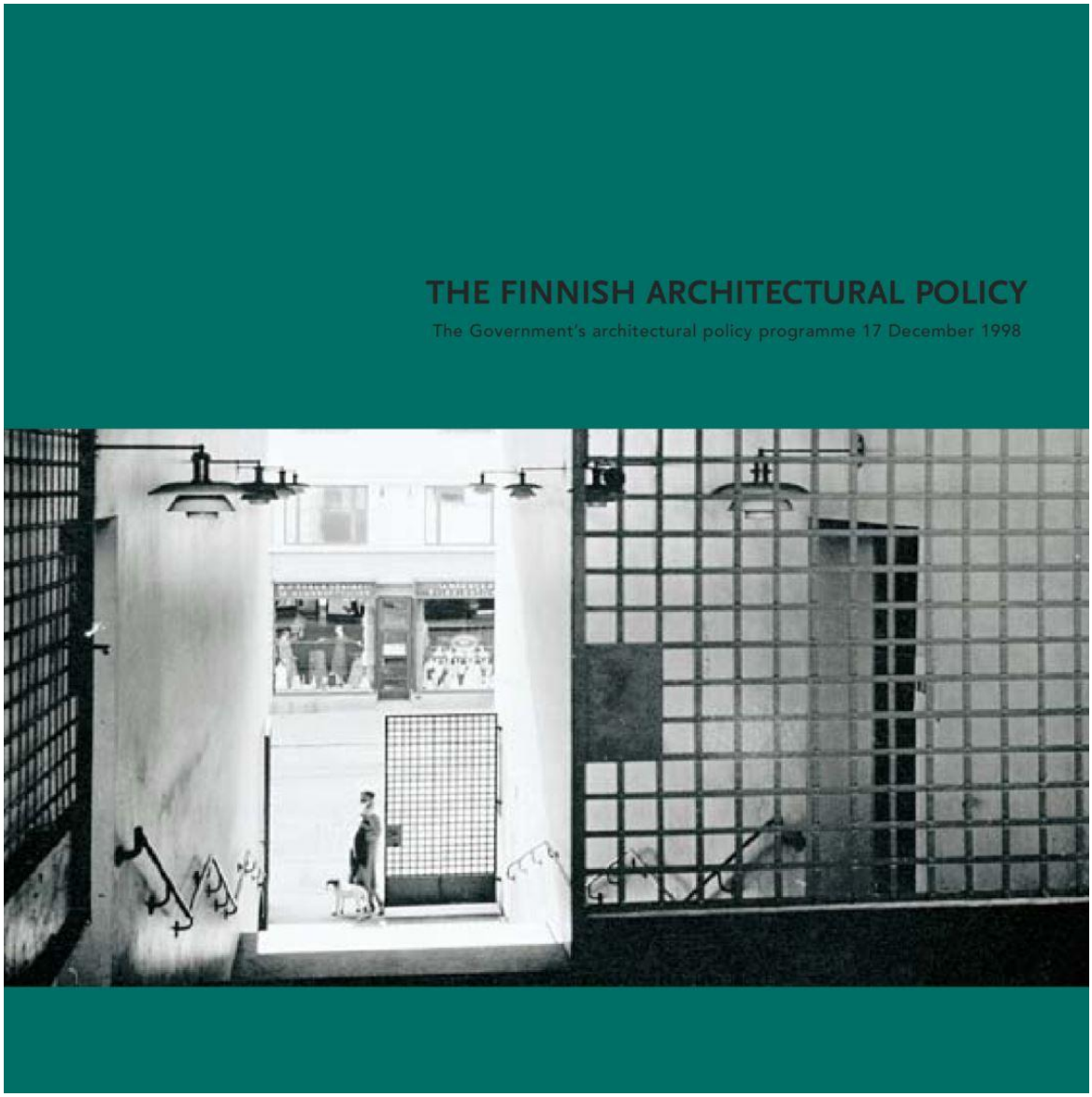

- **Základní charakteristika materiálu**

  Finská politika architektury je jednou z prvních dokumentů svého druhu v Evropě. Jedná se o velice stručný a soustředěný dokument na nemnoho cílů, které jsou převážně v oblasti architektury (méně plánování), zdůrazňující kulturu, udržitelnost životního prostředí a kvalitu architektury jako součásti obou. Dokument obsahuje 24 vládních rozhodnutí s konkrétními opatřeními pro veřejný sektor.

- **Zpracovatel materiálu**

  Dokument byl schválen Radou státu /vládou (Council of State) 17. 12. 1998.

Předcházelo tomu vypracování programu dvěma výbory expertů na základě pověření Ministerstvem školství. Návrh připravila první komise vedená prof. Tore Tallquistem 30. 5. 1997, program dokončil druhý výbor vedený arch. Pekkou Laatoiem 16. 6. 1998.

Kontaktní osoba: Petra Havu - Petra.Havu@minedu.fi

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán na popud Ministerstva školství. Odvolává se na ústavu, která zaručuje každému občanu právo na zdravé životní prostředí a současně ukládá odpovědnost za životní prostředí a ochranu kulturního dědictví.

- **Forma vydání**

  Brožura Suomen Arkkitehtuuripolitiikka
  Vydavatel Arts Council of Finland a Ministry of Education of Finland
  ISBN 952-442-996-9
  Porvo, 1999

  Odkaz na www stránkyy: http://www.safa.fi/

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl schválen Radou státu /vládou (Council of State) 17. 12. 1998.
  Platí na dobu neurčitou.
  Implementaci programu sleduje společný výbor min. školství a min. životního prostředí.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Aktualizace není zmíněna. Dokument byl vydán v roce 1999 a stále platí.

- **Základní řešená témata**
  Politika začíná vysvětlením základních pojmů a odůvodněním potřebnosti.

  Základní argument zní: občané Finska mají ústavní právo na kvalitní životní prostředí

  Základní témata jsou (počet podkapitol):
  Veřejné stavební prostředí (2)
  Správa a řízení (2)
  Kultura a vzdělávání (5)
  Architektura a kvalita staveb (3)
  Zvyšování povědomí o architektuře (2)
  Provádění politiky architektury (1)

Citace textu:
politika se zaměřuje na mezinárodní konkurenceschopnost
architektura je výrazným „vývozním“ artiklem Finska. Je součást národního dědictví.
operuje se s ekonomickými ukazateli: 57% národního bohatství (asset) je v nemovitostech, 15% zaměstnanosti je ve stavebnictví, které vytváří 18% HDP.

- **Navržená opatření**

Opatření směřují převážně k ministerstvům a dalším veřejným institucím v oblasti vzdělávání, kultury, životního prostředí a též správy státního majetku. Za účelem implementace vzniká nový meziresortní výbor

Opatření jsou
a) doporučující:
State rea Property Authority a další státní instituce musí brát v úvahu podporu dobré architektury (R1)
veřejné investice musí projít posouzením dopadu na životní prostředí a na kvalitu architektury (R3)
nové zákony musí zohlednit dopad na kvalitu architektury a životního prostředí (R3)
občané dostanou možnost se více vyjadřovat v otázkách životního prostředí (R5)
min. školství aktivně posílí postavení architektury v umění a kultuře (R11)
upravit školní osnovy ve smyslu politiky (R12)
připravit doškolování dospělých ve smyslu politiky (R13)
posílit vědomí o kvalitní architektuře ve všech oborech zabývajících se stavebnictvím, doplnit výuku historie architektury (R15)
vytvořit prostor pro projektování experimentálních staveb na fakultách (R16)
provádět architektonický výzkum na Finské akademii věd (R17)
připravit příklady rozvojových projektů (R18)
vyvinout postup ve výběrovém řízení v rámci legislativy EU na projektanty, dodavatele s důrazem na kvalitu a hospodárnost (R19)
výzva vlády, aby veřejný sektor používal architektonické soutěže pro hledání řešení a metoda výběru architektů (R21)

b) specifická
celý životní cyklus stavby se musí při rozhodování posuzovat (nejen pořizovací cena) (R2)
ministerstvo životního prostředí finančně zabezpečí vznik vytvoření pozic regionálních architektů (navýší se počet správních oblastí ze 30 na 100 (R6)
bude formulována národní strategie pro památkovou péči (R7)
bude proveden soupis architektonického dědictví (R8)
budou posílena muzea a odborníky na architekturu (R9)
posoudí se vznik společného projektu Muzea finské architektury s Národním úřadem pro památky a Centrem stavební techniky (R10)
obecní zastupitelé a úředníci obcí dostanou možnost zúčastnit se školení v oblasti architektury (R14)
založení registru architektů (chybí komora) (R20)
min. školství bude financovat Muzeum finské architektury (R22)
ministerstvo školství bude vypisovat soutěže pro realizované projekty (R23)

- **Způsob implementace materiálu**

  dotčené instituce vyjmenované:
  State Real Property Authority
  Ministerstvo školství
  Vláda a parlament
  Ministerstvo životního prostředí
  National Board of Antiquities (Národní rada pro historické památky)
  National Board of Education (Národní úřad pro vzdělávání)
  vysoké školy ve stavebnictví a architektonické školy
  Finská akademie věd

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Dokument počítá s těmito výdaji vlády, resp. ministerstev při implementaci:
  - vznik nových pozic regionálních architektů a památkářů
  - náklady Muzea finské architektury jako informačního centra politiky
  - školení pro zastupitele
  - pořízení národní strategie pro památkovou péči a soupis architektonického dědictví
  - soutěže realizovaných projektů
  - založení registru architektů

  Ostatní náklady ponesou státní instituce nebo budou nepřímá v rámci již existujících činností.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje společný výbor min. školství a min. životního prostředí.

- **Základní přínosy materiálu**

  Politika patřila k prvním v Evropě. Otevřela otázku účastí občanů při řešením otázek souvisejících s jejich životním prostředím, vnesla celostní pohled na stavebnictví a vložila jej do kulturního kontextu státu. Výrazně se věnovala vzdělávání na všech stupních a všech relevantních oborech.
  Stavebnictví, architekturu chápe též jako ekonomickou veličinu přispívající k vyšší konkurence schopnosti státu (tlak na vyšší kvalitu povede k lepšímu know-how a technologiím, které bude možné vyvážet).

  Politika vznikla již před 20 lety a řada oblastí, které v té době byly aktuální, byla mezitím přijata jako standard (např. EIA). Také důraz kladený na pořádek v památkové ochraně ve Finsku není pro Českou republiku relevantní.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Ne všechna doporučení jsou relevantní a aktuální pro současnou situaci v ČR. Dokument vznikl již před téměř 20 lety a za tu dobu se posunulo vnímání ochrany životního prostředí, otázka participace, ochrana hodnot. Řadu oblastí řeší platná legislativa: zákon

o ochraně životného prostředí, stavební zákon, zákon o památkové péči (účast veřejnosti, posuzování dopadu staveb, památková ochrana)

Některé náměty ovšem mohou být inspirativní:

- vznik profesionálních architektů na místní a regionální úrovni (např. architekti města) hrazených státem
- nabídka školení pro zastupitele v oblasti politiky architektury
- postupy veřejných zadavatelů při výběrových řízení na projektanty a dodavatele, kde kritériem je kvalita a nikoli cena
- výzva vlády veřejným institucím, aby používaly architektonické soutěže
- stát se zaváže, že financovat chod potřebných institucí (např. muzea, ústavy rozvoje, výzkumy apod.) a iniciativ (soutěže realizací, územních plánů…)

Dánská politika architektury

- **Základní charakteristiku materiálu**

  Dánská politika architektury byla vydána v roce 2013 jako již třetí dokument v řadě. Dokument je bohatě dokumentován vyobrazeními projektů. Středobodem jsou lidé, důraz je kladen též na mladé lidi a děti, jejich vzdělávání, budoucí život v urbanizovaném prostředí. Text je rozčleněn do 4 základních kapitol vždy se odvolávajících na roli architektury. Každou kapitolu doprovázejí příklady konkrétních iniciativ (48), projektů (13) či akcí, které odrážejí základní okruhy: lidé, demokracie, udržitelnost a přínos architektury. Jedná se o věcný dokument s výstižně popsanými obecnými zásadami, které jsou doprovázeny konkrétními nápady a náměty.

- **Zpracovatele materiálu**

  Dokument byl schválen vládou v roce 2013 a veřejně slavnostně představen Ministerstvem kultury v únoru 2014. Politika vznikla po spolupráci několika ministerstev (Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro bydlení, městské a venkovské plánování, Ministerstvo zahraničí) a odborných institucí (např. Dánské centrum architektury, Dánská umělecká nadace).

  Kontaktní osoba: Birgitte Jahn - bja@kulturstyrelsen.dk jahn@danishcrafts.dk

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán na popud Ministerstva kultury vládou. Neodvolává se na jiné zákonné předpisy.

- **Forma vydání**

  Brožura Arkitekturpolitik: Mennesker i centrum (Politika architektury: lidé na prvém místě)
  Vydavatel Ministry of Culture + elektronicky
  ISBN 978-87-92985-89-7
  Kodaň, 2013

  Odkaz ke stažení:
  https://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Danish%20architectural%20policy_putting%20people%20first.pdf

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl schválen vládou a vydán v roce 2013. Dokument je již třetí v řadě. První byl vydán v roce 1996, druhý v roce 2008.
  Platí na dobu neurčitou.
  Implementaci programu sleduje meziresortní pracovní skupina, která komunikuje s iniciativami.
  Plnění politiky se provádí mj. na každoroční konferenci svolávané ministerstvem kultury.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Aktualizace neproběhla.

- **Základní řešená témata**

  Politika začíná vysvětlením základních pojmů a odůvodněním potřebnosti. Důraz se klade na roli občana, výchovu mladých lidí a také na vývozní potenciál kvalitní architektury a designu v celosvětové konkurenci.

Základní témata jsou (počet iniciativ):
Úvod (2)
Architektura potkává lidi: děti, mládež a dospělé (7)
Architektura a demokracie: obce a participace veřejnosti (6)
Architektura a udržitelný rozvoj: ekologicky, sociálně a kulturně (15 + 13 projektů)
Přínosy architektury: kvalita, inovace a mezinárodní potenciál (20)

Citace textu:
Dánská architektura je známá svým zaměřením na člověka. Kvalitní architektura vytváří pracovní příležitosti.
Architektura pomáhá zajistit sociálně soudržné Dánsko.
Vláda si uvědomuje proměny společnosti, vylidňování venkova a nárůstu počtu obyvatel ve městech. Budoucnost venkova je součástí politiky. Chce bránit vzniku ghet a vyloučených lokalit.
Se světem architektury se musí začít seznamovat děti v základních školách stejně jako dospělí po celou dobu života.
Role obcí ve stavebním businessu je dnes více zaměřená na dosažení konkrétního cíle, účelu, než na plnění základních, tradičních funkcí veřejného sektoru (školství, zdravotnictví). Jsou to obce, které dávají vize a ty pak uskutečňují ve spolupráci se soukromým sektorem.
Je třeba změnit praxi, že veřejnost se seznamuje s již konkrétním projektem. Měla by být zapojena již v iniciační a koncepční fázi.
Kulturní dědictví je důležitou součástí identity Dánů.
Veřejný sektor by měl více dbát o řádnou přípravu projektů, včetně studií proveditelnosti nebo návratnosti. Zatím se soustřeďuje na nákladovou složku.
Veřejný sektor může ukazovat cestu, že kvalitní architektury je dobrá investice, která vytváří hodnoty. Tím může inspirovat i soukromý sektor.
Architektonický business zaměstnává 6000 osob při obratu 6 miliard DKK. Vláda chce napomoci internacionalizaci architektonického businessu, chce motivovat architektonické kanceláře k práci v zahraničí.
Vláda chce poskytnout větší volnost veřejnému sektoru při volbě metod výběrových řízeních. Veřejný sektor musí zvažovat celkové náklady po dobu životnosti, než jen pořizovací náklady na stavbu. Vláda chce zjednodušit zákon o zadávání veřejných zakázek tak, aby byl pro developery, úředníky a architekty jednodušší a nabídnout poradenství státu, aby se zabránilo chybám. Stavební průmysl připraví podklady pro kvalitativní vyhodnocování nabídek, pro předkvalifikaci.
Vláda usiluje o integraci různých povolovacích stupňů projektů, chce nahlížet na celý hodnotový řetězec architektury a zviditelnit přidané hodnoty v průběhu stavby, jejího projednávání a plánovací přípravy.
Vláda chce podpořit talenty v oboru architektury a stavitelství.
Architektonický business vyváží ročně výkony asi za 600 milion§ DKK, což je ovšem pouze 1% kreativního průmyslu.

Architektura je výrazným „vývozním“ artiklem Finska. Je součást národního dědictví.
operuje se s ekonomickými ukazateli: 57% národního bohatství (asset) je v nemovitostech, 15% zaměstnanosti je ve stavebnictví, které vytváří 18% HDP.

- **Navržená opatření**

  Opatření směřují převážně k ministerstvům a dalším veřejným institucím v oblasti vzdělávání, kultury, životního prostředí a též správy státního majetku. Za účelem implementace vzniká nový meziresortní výbor.

  Opatření jsou
  c) doporučující:
  - muzea jako ohniska znalostí o architektuře
  - life cycle
  - certifikace DGNB
  - nová strategie udržitelného plánování města, vydá MŽP v roce 2014
  - strategie pro energetickou renovaci budov, vydá vláda 2014
  - strategie udržitelného stavebnictví, vydá vláda 2014
  - iniciativa Dánsko 2050 – cílem je nepoužívat neobnovitelné zdroje energie
  - katalog dobré praxe pro obnovu památek
  - katalog dobré praxe v plánování malých měst
  - manuál pro ochranu památek
  - manuál pro obecní politiky a úředníky na zrušení / slučování municipalit
  - novela zákona o zadávání veřejných zakázek
  - instrukce k veřejným zakázkám s cílem dosažení vyšší kvality
  - mapování výdajů na umělecká díla v architektuře
  - pracovní skupina pro navrhování nemocnic
  - podpora mladých architektonických kanceláří
  - strategie pro stavebnictví s cílem vyšší kvality a nižší spotřeby energie
  - chytrá výběrová řízení (smart procurment)

  d) specifická
  - pořádání konference o politice architektury
  - návštěvy architektů ve školách
  - 200 učitelů projede školením
  - letní školy architektury pro široký okruh zájemců o stavebnictví a design
  - propagace architektura v digitálních médiích
  - ministerstvo kultury bude sledovat uplatňování politiky v praxi municipalit
  - výukový kurz Politiky architektury na VŠ pro politiky, úředníky a iniciativy
  - přestavba školních sportovišť za účasti žáků
  - projekty na využití opuštěných budov a areálů
  - celý životní cyklus stavby se musí při rozhodování posuzovat (nejen pořizovací cena) (R2)

- **Způsob implementace materiálu**

  Dotčené instituce vyjmenované:
  vláda
  Ministerstvo kultury
  Ministerstvo školství
  Ministerstvo pro bydlení, městské a venkovské plánování
  Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo klimatu, energie a stavebnictví
Ministerstvo obchodu
The Danish Architecture Centre
Architects Association
Realdania
Danish Town Planning Institue
Danish Broadcasting Corporation
Denmark 2050
Aarhus School of Architecture
Danish Energy Agency
Landowners Investment Foundation (Grundejernes Investeringsfond)
The Royal Danish Academy of Fine Arts
University of Copenhagen
Danish Agency for Culture

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Dokument počítá s těmito výdaji vlády, resp. ministerstev při implementaci:
  - podpora 48 iniciativ
  - např. účast na Bienále v Benátkách
  - 8 výzkumných programů

  Ostatní náklady ponesou státní instituce nebo budou nepřímá v rámci již existujících činností.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje společný výbor min. školství a min. životního prostředí.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dánská politika kombinuje obecný popis významu architektury pro společnost a stát s praktickými konkrétními opatřeními. Těch je velká řada se značným rozpětím – od akcí malých po náročné úkoly pro příslušná ministerstva. Zapojených subjektů je mnoho, včetně nestátních institucí a iniciativ. Klíčovou roli hraje ministerstvo kultury. Výrazně je zmiňován vztah k občanům a úlohy vzdělávání na všech stupních a ve všech relevantních oborech. Architekturu chápe též jako vývozní artikl, přinášející zisky ze zahraniční a zvyšující konkurenceschopnost státu.

  Politika vznikla relativně nedávno, velice se zabývá architekturou z pohledu designu, územnímu plánování se věnuje zejména procesně, jinak okrajově.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Inspirativní doporučení a náměty:
  - muzea jako ohniska znalostí o architektuře
  - sledování life cycle nákladů budov ve výběrových řízeních
  - zavedení jednotné národní certifikace budov
  - katalog dobré praxe pro obnovu památek, v plánování malých měst

- mapování výdajů na umělecká díla v architektuře
- podpora mladých architektonických kanceláří
- pořádání konference o politice architektury
- Práce ve školách (návštěvy architektů ve školách, 200 učitelů projede školením, letní školy architektury pro široký okruh zájemců o stavebnictví a design)
- výukový kurz Politiky architektury na VŠ pro politiky, úředníky a iniciativy

Lotyšská politika architektury

DISCLAIMER: As Member States provide national legislations, hyperlinks and explanatory notes (if any), UNESCO does not guarantee their accuracy, nor their up-dating on this web site, and is not liable for any incorrect information. COPYRIGHT: All rights reserved.This information may be used only for research, educational, legal and non-commercial purposes, with acknowledgement of UNESCO Cultural Heritage Laws Database as the source (© UNESCO).

Cabinet Order
No. 538 of
11 August 2009

UNESCO Cultural Heritage Laws Database (Copyright and Disclaimer apply)

Architecture Policy Guidelines
2009 – 2015

Translation © 2010 Valsts valodas centrs (State Language Centre)

- **Základní charakteristika materiálu**

  Z dokumentu převládá dojem nářku z prvních dvou kapitol nad chybami, nedostatky a negativními tendencemi v rozvoji Lotyška (vydáno těsně po začátku hospodářské krize). Jinak je dobře strukturován a pokrývá všechny otázky implementace (principy, vyhodnocování, financování, plány po ukončení apod.). Dokument je velice stručný – nejkratší z ostatních politik EU, avšak v části opatření je efektivní (tabulka cílů a akcí). Politika patří k jedněm z prvních ze zemí bývalého východního bloku.

- **Zpracovatel materiálu**

  Návrh Politiky vypracovala pracovní skupina expertů pod vedením Ministerstva kultury. S konceptem předtím přišla komora architektů.

  Kontaktní osoba: Janis Dripe - dripe@apollo.lv

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán vládou formou vládního nařízení č. 538 z 11. 8. 2009.
  Dokument váže na strategické vládní dokumenty v oblasti hospodářství (2001), územního plánování 2002, 2007) a kultury. Dále se odkazuje ne mezinárodní dokumenty (Lipská charta (2007), Mezinárodní úmluva o krajině (2007), Lublaňská deklarace (2008).

- **Forma vydání**

  Brožura: Architecture Policy Guidelines
  Vydavatel vláda
  ISBN není
  Riga, 2009

  Odkaz na www stránky:
  https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform/architecture-policy-guidelines

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl schválen 2009
  Platí na dobu 2009 - 2015.
  Implementaci programu sleduje Národní rada architektury, zřízená právě v rámci politiky.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Implementaci programu sleduje ministerstvo kultury, které vypracuje 2 průběžné zprávy o plnění pro vládu v roce 2013 a závěrečnou v roce 2016. Poté se rozhodne o případné aktualizaci.

- **Základní řešená témata**

  Politika vyslovuje požadavek na vypracování zákona o kvalitě architektury
  V Lotyšsku se nedostatečně využívá soutěží, je nedostatek odborníků na územní plánování a školy je nepřipravují, profese architekta nepožívá právní ochranu svobodného povolání s autorizací, nedostatek povědomí veřejnosti o roli architektury pro rozvoj a život, šedá zóna mezi veřejnou a soukromou sférou, nedostatečné regulační nástroje.
  Veřejná správa nemá dostatek znalostí o významu architektury, pokles výzkumu, nedostatečné teoretické zázemí profese.

Politika definuje 5 základních principů:

1. princip kvality a dokonalosti
2. princip udržitelného rozvoje
3. princip kooperace a participace
4. princip koordinace
5. princip subsidiarity

Dále dokument popisuje cíle a dílčí cíle

a) propagace významu kvality architektury
b) zajištění harmonického vztahu mezi přírodními hodnotami, kulturním dědictvím, soudobou architekturou při plánování a tvorbě místa k životu
c) integrace politiky s jinými politikami státu a mezioborová kooperace
d) zlepšení kvality výuky architektury a územního plánování
e) propagace participace
f) navýšení konkurenceschopnosti lotyšských architektů
g) vytváření prostředí dostupného pro všechny

Dokument uvádí zajímavou statistiku vývoje indikátorů, které mají doložit disparity v oblasti architektury a územního plánování. Např. počet veřejně diskutovaných projektů, počet diplomantů na zahraničních školách, počet zahraničních studentů architektury v Lotyšsku, počet NGO zapojujících se do procesu povolování staveb apod.

- **Navržená opatření**

Politika navrhuje celkem v 6ti oblastech / směrech celkem 26 opatření nebo doporučení.

a) podpora kvalitní architektury (5 akcí)
b) tvorba obytného prostředí (3 akce)
c) Nárůst uvědomění si významu tvorby kvalitního prostředí a participace (4 akce)
d) vzdělávání (5 akcí)
e) tvorba modelu pro procesy v územním plánování a povolování staveb (5 akcí)
f) navýšení mezinárodní konkurenceschopnosti architektů

Výběr akcí:

- připravit návrh zákona o kvalitě architektury
- změnit systém autorizace
- zapojit samosprávy do politiky
- více architektonických a urbanistických soutěží
- zavést „procento pro umění“
- podporovat kooperaci veřejného a soukromého sektoru v politice
- připravovat akce, semináře, weby, knihy
- rozšířit a zlepšit výuku architektury
- vytvořit Národní radu pro architekturu
- vylepšit návaznost územního plánování a stavební povolovací procesy
- být členem mezinárodních organizací UIA, BAUA, ACE
- zajistit účast na Bienále v Benátkách

Některé úkoly jsou obecné, jiné velice konkrétní.

- **Způsob implementace materiálu**

  Dotčené instituce vyjmenované:
  Ministerstvo kultury
  Ministerstvo regionální rozvoje
  Ministerstvo životního prostředí
  Ministerstvo školství
  Ministerstvo zahraničních věcí
  Ministerstvo hospodářství
  lotyšské muzeum architektury
  komora architektů
  spolek architektů
  Lotyšská akademie věd
  Rižská technická univerzita
  Hlavní architekt Rigy
  magistrát města Rigy
  Státní inspekce památkové péče

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Náklady budou v rámci rozpočtů podílejících se veřejných a soukromých institucí.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementaci programu sleduje ministerstvo kultury, které vypracuje 2 průběžné zprávy o plnění pro vládu v roce 2013 a 2016.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dokument se snaží upozornit vládu na disproporce a problémy v oblasti architektury a územního plánování, které jsou širší, než je obvyklé v ostatních zemích EU. Používá přitom i indikátorů.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  - Tvorbu textu Politiky konzultoval zahraniční expert z Finska.
  - Zahrnout do politiky podporu spolků v mezinárodních profesních organizacích

Politika architektury Irské republiky

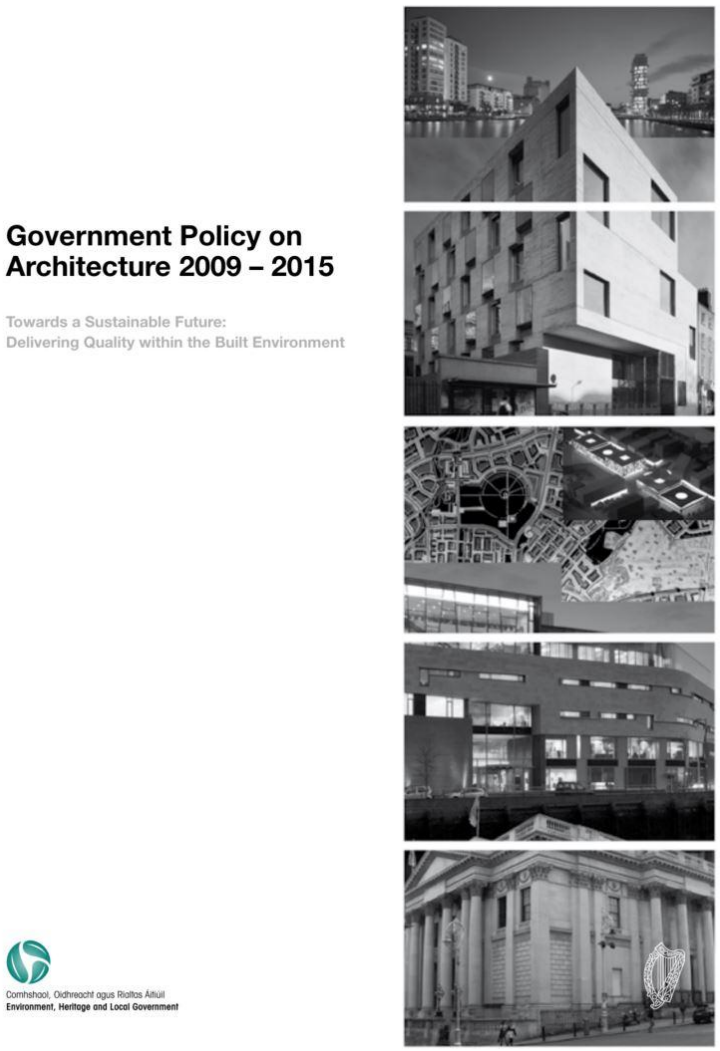

- **Základní charakteristika materiálu**

  Dokument navazuje na první politiku z roku 2002, klade na rozdíl od ní větší důraz na udržitelný rozvoj životního prostředí a územní plánování. Nadále vyzdvihuje rolu kvalitní moderní architektury, která holistickým, integrovaným přístupem zahrnuje kulturní dědictví.
  Dokument je přehledně koncipován s jasnou formulací zadání i cílů, obsahuje 15 prohlášení a 45 akcí. Prohlášení státu a akce jsou formulovány překryvně, tj. každá akce je v souladu s řadou prohlášení, resp. každé prohlášení je naplňováno vícero různými akcemi. Akce jsou formulovány jednoznačně včetně odpovědných institucí, na závěr knihy je ještě uveden jejich celkový přehled. Politiku mají naplňovat státní instituce, méně pozornosti je věnováno soukromým firmám či roli občanů.
  Ke klíčovým patří investice do výzkumu a vývoje, investice do obnovitelných zdrojů energie.

- **Zpracovatel materiálu**

  Dokument byl schválen Ministerstvem životního prostředí, kulturního dědictví a místní správy. Navazuje na první politiku z roku 2002. Dokument připravoval řídící výbor spolu se třemi pracovními skupinami (podpora informovanosti a vzdělávání, podpora kvality, podpora udržitelnosti) od roku 2007.

  Kontaktní osoba: Ciaran O'Connor - Ciaran.OConnor@opw.ie

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Politika navazuje na vyhlášení státní politiky architektury v roce 1997 (Developing a Government Policy on Architecture). Současný dokument vychází z publikace „Action on Architecture 2002 – 2005". Politika navazuje též na jiný vládní dokument Building Ireland´s Smart Economy".

- **Forma vydání**

  Brožura Govenment Policy on Architecture 2009 – 2015, Towards a Sustainable Future: Delivering quality within the Built Environment
  Vydavatel Ministerstvo životního prostředí, kulturního dědictví a místní správy
  ISBN 978-1-4064-2423-2
  Dublin, 2009

  Odkaz ke stažení:
  https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2015/07/gov-policy-on-arch.pdf

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl schválen v roce 2009 a zahrnuje plán činnosti na období 2009 – 2015.

- **Informaci o aktualizaci materiálu (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)**

  Implementace se pravidelně vyhodnocuje každý rok. Lze předpokládat aktualizaci, protože dokument sám je aktualizací předešlé politiky.

- **Základní řešená témata**

  Politika se člení na 6 oddílů a zahrnuje 15 prohlášení a 45 akcí.

  1. Úvod
  2. Strategie pro architekturu: potřeba podkladů a výzkumu (5 akcí)
  3. Vedení příkladem (15 akcí)
  4. Architektura a širší prostředí (7 akcí)
  5. Vývoj poptávky po kvalitě (15 akcí)
  6. Provádění a hodnocení (3 akce)

15 prohlášení politiky architektury

- podpora výzkumu, zejména ke strategickým rozhodnutím
- podpora dostupnosti kvalifikovaných odborníků
- dohled nad environmentální kvalitou staveb
- podpora architektonické kvality veřejných staveb
- podpora architektonických soutěží (za určitých okolností)
- ochrana dědictví
- podpora vzdělávání odborníků
- role územního plánování
- využití stávajícího fondu a zastavěného prostředí
- spolupráce s profesními organizacemi
- ocenění kulturní a umělecké hodnoty architektury
- vzdělávání veřejnosti
- dobrá praxe
- prováděcí program politiky
- integrace systému územního plánování s architektonickým navrhováním

- **Navržená opatření**

Projektování by mělo sloužit nejen jako nástroj pro plnění požadavků uživatele na vhodnost pro daný účel, ale také k prosazení estetických a atraktivních řešení pro celou společnost.

- zřízení zvláštního výboru pro výzkum v oblasti zastavěného prostředí.
- spolupráce s City and County Managers Association (svaz měst a obcí)
- výzkum parametrů veřejných budov (materiály, energetická úspornost, proces projektování)
- zřízení funkce hl. státního architekta pro veřejné práce
- obce mají doložit uplatnění architektů ve své činnosti
- příslušná ministerstva připraví písemné pokyny k uplatňování kalkulace nákladů na celý životní cyklus stavby
- zvýšit četnost architektonických soutěží
- zajistit účast architektů v komisích pro zadávání veřejných zakázek
- vypracovat postupy pro snížení spotřeby energií u historických objektů
- pilotní program preventivní údržby budov
- vědecky výbor a podpora organizaci konferencí o památkové péči
- podpora zakládání partnerství vzdělávacích, profesních a státních institucí
- výstavy z přípravy a realizace veřejných staveb
- zavést „modul povědomí o architektuře“ do škol v oboru
- vytvořit místa pro pravidelnou propagaci architektury
- podpůrné akce na ZŠ a SŠ na zvýšení zájmu o obor architektura a stavebnictví
- program pro školy „Architects in Schools“
- veřejné budovy vybavit informačními kanály o jejich funkci, využití přístupu, akcích, spotřebě energie
- podpora televizních vzdělávacích programů
- zřízení kontrolního fóra politiky (předsedá státní architekt a členové zástupci ministerstev a soukromé sféry

- **Způsob implementace materiálu**

  Implementací koordinuje a největší podíl úkolů připadá na Ministerstvo životního prostředí, kulturního dědictví a místní správy. Další úkoly zajišťují ministerstva či státní agentury. Po dohodě zúčastněných stran vznikl prováděcí program a časový plán.
  Každoročně se předkládá vyhodnocení včetně vyhodnocení nákladů a přínosů plánovaných akcí.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Realizace bude financována v rámci jednotlivých ministerstev po dohodě s ministerstvem financí. Předpokládá se navýšení nebo alokace prostředků na plnění akcí.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Implementací koordinuje a největší podíl úkolů připadá na Ministerstvo životního prostředí, kulturního dědictví a místní správy. Další úkoly zajišťují ministerstva či státní agentury.

- **Základní přínosy materiálu**

  Dokument podrobně navazuje na výsledky implementace předchozí politiky (2002-2005), která byla úspěšná (změny legislativy, vnik nových institucí, uzákonění autorizovaných architektů apod.).
  Politika je velice konkrétní a předpokládá důsledné vyhodnocování.
  Orientuje se na vzdělávání, kvalitu výběrových řízení, kvalitu veřejných staveb, roli architektů při jejich prosazování.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Dokument je inspirativní pro svoji strukturu a navržený způsob kontroly. Konkrétní akce se nevymykají standardu jiných zemí EU.
  - Dokument obsahuje úplný výčet zúčastněných institucí včetně kontaktů na odpovědné osoby,
  - akce jsou přehledně představeny v tabulce
  - politika má svůj časový plán a detailní program (není současí dokumentu, byl vypracován následně)
  - Zřízení zvláštního výboru pro výzkum v oblasti zastavěného prostředí.
  - Spolupráce s City and County Managers Association (svaz měst a obcí)
  - výzkum parametrů veřejných budov (materiály, energetická úspornost, proces projektování)
  - zřízení funkce hl. státního architekta pro veřejné práce
  - zajistit účast architektů v komisích pro zadávání veřejných zakázek
  - vypracovat postupy pro snížení spotřeby energií u historických objektů
  - podpora zakládání partnerství vzdělávacích, profesních a státních institucí
  - program pro školy „Architects in Schools“
  - zřízení kontrolního fóra politiky (předsedá státní architekt a členové zástupci ministerstev a soukromé sféry)

Politika architektury Severního Irska

- **Základní charakteristika materiálu**

  Politika se zaměřuje na spolupůsobení architektury, krajiny a územního plánování při budoucím rozvoji sídel. Je velice krátká, má jasnou strukturu založenou na 3 principech a 5 cílech. Politika má formu atraktivní brožury srozumitelné pro občany, je stručným manažerským dokumentem s jednoduchým popisem východisek a představ cílového stavu. O to více se soustřeďuje na praktické kroky a úkoly (70 akcí), z nichž ovšem významná část má obecný charakter a není empiricky měřitelná. Vizí politiky je atraktivní, zdravé, bezpečné a udržitelné prostředí, které funguje efektivně a obohacuje život každého občana severního Irska.

- **Zpracovatel materiálu**

  Dokument byl schválen vládou Severního Irska a vydal jej Department of Culture, Arts and Leisure. Politika vznikla na základě vládního prohlášení o architektuře (1999) a plánu „Action on Architecture“ (2002). V roce 2003 vznikla pracovní skupina ACNI (Arts Council of N. Ireland), která pokračovala v přípravných pracích. V roce 2004 byl ustanoven řídící výbor složený z představitelů ministerstev a ACNI, který práci dokončil.

  Kontaktní osoba: Eileen McCallion - magsecretariat@communities-ni.gov.uk

- **Z čeho vyplývá vydání materiálu (např. z právního předpisu)**

  Materiál byl vydán podle vzoru ostatních zemí koruny Velké Británie jako poslední v řadě.

- **Forma vydání**

  Brožura Architecture and Built Environment for Northern Ireland
  Vydavatel Department of Culture, Arts and Leisure
  ISBN není
  Belfast, duben 2005

  Odkaz na www stránky:
  https://www.communities-ni.gov.uk/articles/architecture-and-built-environment

- **Datum vydání a platnost**

  Dokument byl schválen v dubnu 2005
  Platnost není vyznačena, ale hovoří se o horizontu na 10 let.

- **Informaci o aktualizaci materiálu** (zda se předpokládá či již proběhla aktualizace, jak často, případně zda se místo aktualizace vydává celý nový materiál apod.)

  Implementace se pravidelně vyhodnocuje komisí MAG (není uvedena četnost). Aktualizace neproběhla.

- **Základní řešená témata**

  Dokument definuje 3 základní principy:
  - Kreativita a inovace (7 akcí)
  - Dědictví (8 akcí)
  - udržitelný rozvoj (11 akcí)

  K podpoře dosažení každého z principů jsou v akčním plánu vyjmenované konkrétní akce.

  Dále dokument uvádí 5 úkolů:

  a) zajištění dobrého návrhu (8 akcí)

b) politika územního plánování (10 akcí)
c) znalosti a dovednosti (7 akcí)
d) povědomí (o potřebnosti politiky) (12 akcí)
e) integrace umění (7 akcí)

Každý úkol je doprovázen konkrétními akcemi.

Jako výzvy uvádí změnu klimatu a přílišnou závislost na individuální automobilové dopravě.

Vláda považuje 3 aspekty pro úspěšnou implementaci za klíčové|:
A vytvořit kulturu zaměřenou na design
B vytvořit implementační strategii pro politiku architektury
C zabezpečit dostatek času a prostředků na realizaci

- **Navržená opatření**

Veřejný sektor se má stát příkladným klientem pro veřejné zakázky, má dbát o splnění vysokých požadavků na kvalitu architektury a prostředí, má být náročný na developery,projektanty ve smyslu jejich profesní odpovědnosti a vzdělání, má iniciovat diskuzi o roli architektury ve společnosti, má podporovat spolupráci odborníků různých profesí, zejména začleňovat umění do výstavby.

U každé akce jsou uvedeny instituce, které se na jejím naplňování podílejí a časový horizont jejich zapojení.

Příklady akcí:
- implementace metodiky pro výběrová řízení (Achieving Excellence in Construction)
- používat celkové náklady (whole-life) jako další kritérium při výběrových řízeních
- prověřovat kvalitu a odbornost projektového týmu u všech veřejných zakázek, důraz klást na koncepční fázi projektu
- jmenovat zástupce klienta (design champion), který bude dbát na kvalitu díla
- vytvořit regulativy pro zástavbu
- spolupracovat se školami při seznamování s architekturou ve výuce
- definovat požadavky pro velké rozvojové plochy
- začlenit certifikací BREEAM nebo CEEQUAL do kritérií výběrových řízení
- využít např. Architecture Week k propagaci politiky
- vytvořit webovou aplikaci pro širší veřejnost o architektuře a projektech
- používat „procento pro umění“ na začlenění uměleckých děl do veřejných staveb

- **Způsob implementace materiálu**

Nad implementací dohlíží ministerský poradní sbor (MAG), který vede odbor kultury, umění a volného času. Výkonnou moc má ministr.

Výbor se pravidelně schází (není uvedeno jak často) a podává zprávy ministrovi. MAG spolupracuje ad hoc s okruhem odborníků, akademiků, projektantů, ze kterých sestavuje

pracovní skupiny ke konkrétním problémům a úkolům. MAG také bude řídit tzv. kontrolní dny významných projektů (Design Review Panels).

Za velmi důležitou se pokládá spolupráce veřejného a soukromého sektoru při naplňování cílů politiky.

- **Finanční zdroje na realizaci materiálu**

  Konkrétní částky se neuvádějí. Náklady nesou státní instituce nebo budou nepřímé v rámci již existujících činností.

- **Institucionální zajištění implementace materiálu**

  Úkoly jsou v akčním plány rozděleny dle charakteru a cíle mezi:

  a) Ministerskou poradní komisi
  b) odbory územního plánování
  c) vládní úřady a odbory
  d) specifické úřady nebo odbory ministerstev
  e) expertní centra pro výběrová řízení

  Implementaci vyhodnocuje pravidelně komise MAG a zprávu podává ministrovi.

- **Základní přínosy materiálu**

  Politika je jednoduchá svým stylem prezentace a pravděpodobně srozumitelnější široké veřejnosti než obdobné „dlouhé“ dokumenty jiných zemí. Zajímavá je vícevrstvá provázanost mezi jednotlivými aktéry, kteří politiku naplňují: na jedné straně vládní instituce, ne druhé straně ad hoc komise z různých odborníků. Akční plán je určen převážně pro veřejný sektor.

- **Doporučení a náměty vyplývající z materiálu pro aktualizaci PASK**

  Vtipným nápadem je začlenění slovníku odborných výrazů a termínů pro větší srozumitelnost textu.

  - úkoly jsou číslovány
  - důraz na vznik ad hoc pracovních skupin
  - organizace kontrolních dnů velkých veřejných projektů s důrazem na monitoring cílů politiky
  - zájem o spolupráci se soukromým sektorem
  - důraz na veřejný sektor jako průkopníka vysoké kvality
  - soustředění se na nemnoho cílů (5), každý je však rozpracován v akčním plánu
  - vytvoření metodiky pro výběrová řízení
  - používat celkové náklady (whole-life) jako další kritérium při výběrových řízeních
  - používat „procento pro umění“ na začlenění uměleckých děl do veřejných staveb

Shrnutí inspirativních zahraničních opatření

Polsko

Zajímavá forma politiky (2018), kde je odborný text prokládán články expertů k danému tématu.

- Zřízení městských architektů nebo urb.- arch. komisí
- Vypracování urbanistických standardů a jejich sledování
- Vypracování strategie využití veřejných staveb
- Přizpůsobení organizace projekčních prací evropským zvyklostem, zejména v oblasti plánování krajiny
- Vytvoření organizačně – právních struktur / právnických osob a finančních institucí pro zajištění realizace
- vytváření různých modelů spolupráce veřejného a soukromého sektoru PPP
- uznání kvality jako hlavního kritéria ve výběrových řízeních a vyloučení ceny jako rozhodujícího kritéria
- používání architektonických soutěží

Chorvatsko

Lze zvážit převzetí formátu dokumentu stanovující úkoly a opatření k jejich dosažení včetně určení odpovědných institucí.

Náměty:

- zřízení kanceláře pro implementaci politiky architektury a tvorba akčního plánu
- založení Státního institutu pro prostorové plánování
- podpora týmové interdisciplinární práce při řešení plánovacích úloh
- přijetí fiskálních opatření v územním plánování
- vytvoření normativů pro plánování bytové výstavby
- architektonické soutěže i pro infrastrukturní stavby
- vytvoření soupisu veřejných staveb, pro které bude povinnost architektonické soutěže
- vytvoření stálé pracovní skupiny pro úpravu legislativy

Portugalsko

Politika je výrazně včleněna do systému zákonů a vládních nařízení. Slučuje architekturu s tvorbou krajiny. Implementaci a koordinaci zabezpečuje malá komise složená z 5ti zástupců klíčových oblastí. Politika se orientuje mj. na mezinárodní vazby, smlouvy, organizace, dále na propagaci portugalských architektů v zahraničí.

Opatření koordinační

- vytvoření registrace partnerů
- propagace portugalské architektury v zahraničí (včetně databáze projektů v zahraničí)
- účast v mezinárodních odborných organizacích
- podpora projektů EU

Opatření legislativní

- iniciativa při změně zákonů
- sbírání příkladů dobré praxe

Opatření ve vzdělávání, propagaci

- zřízení webu
- pořádání akcí, konferencí
- propagace politiky v základních a středních školách
- organizace kurzů a školení
- organizace soutěží

Holandsko

Dokument nemá sice široký záběr, protož je již šestým v řadě, ale poskytuje náměty v oblasti územního plánování. Klade se důraz na

- obnovu státních multidisciplinárních plánovacích týmů, roli expertů.
- Zajímavá je soutěž o nejlepší výběrové řízení zpracovatele dokumentace z pohledu zajištění vysoké kvality návrhu (nikoli nejnižší ceny).

Bylo by vhodné se seznámit s principy nového holandského zákona o životním prostředí (2019), od kterého si tvůrci slibují hodně změn k lepšímu.

Plánovací období je krátké a probíhá průběžné vyhodnocování. V příloze je uveden schválený rozpočet ve výši 4 mil EUR a jeho užití na první čtyři roky programu.

10 Programů politiky

- Založení Ateliéru X jako výzkumného orgánu min. infrastruktury a životního prostředí na posuzování klíčových staveb národního významu. Ateliér je multidisciplinární a pracuje na projektech spadajících do kompetence vícero státních institucí.
- Rada vládních expertů (CRa) je tým tří prominentních expertů pracujících pro vládu v oblasti implementace kvalitního designu ve vládních zakázkách
- O-Team je nezávislým poradním a pomocným orgánem pro pořizovatele územně plánovací dokumentace na úrovni krajů a obcí. Soustřeďuje se na problematiku vylidňování venkova, neobsazené nemovitosti, přenos energií, reakci na klimatické změny apod.

- IABR ateliéry jsou projektové týmy v rámci Mezinárodního Bienále architektury v Rotterdamu, které pořádají workshopy a odborné diskuze.
- Inovativní formy výběrových řízení. Tento program podporuje experimentální plánovací postupy vhodné pro obce a regiony. Zacílen je na povzbuzení vzniku místních iniciativ, zapojení veřejnosti.
- Stavby pro školství a zdravotní péči. Program kombinuje tradiční projektování školských a zdravotnických staveb s plánovacím přístupem rozšiřujícím pohled o urbanistické a sociální aspekty život v obci. Předpokládá se zapojení urbanistů a veřejnosti.
- Design a praxe. Program motivuje studenty v oboru pro práci pro obce a regiony. Mohou si tak vyzkoušet plánovací praxi a školy mohou upravit svoje programy tak, aby více odpovídali praktickým potřebám dneška.
- Design a správa. Nová katedra na univerzitě v Delftu se zabývá energetickou bilancí měst, klimatickými změnami, cirkulární ekonomií, mobilitou, urbanizací a též novými úkoly pro územní plánování.
- Výběrová řízení a design. Program je zaměřen na pomoc veřejnému sektoru při provádění výběrových řízení
- Golden Pyramid Award je výroční cena za inspirativní provedení výběrového řízení, které zohlednilo kvalitu designu a jeho přínos pro vytváření kvalitního životního prostředí.

Dánsko

- muzea jako ohniska znalostí o architektuře
- sledování life cycle nákladů budov ve výběrových řízeních
- zavedení jednotné národní certifikace budov
- katalog dobré praxe pro obnovu památek, v plánování malých měst
- mapování výdajů na umělecká díla v architektuře
- podpora mladých architektonických kanceláří
- pořádání konference o politice architektury
- Práce ve školách (návštěvy architektů ve školách, 200 učitelů projede školením, letní školy architektury pro široký okruh zájemců o stavebnictví a design)
- výukový kurz Politiky architektury na VŠ pro politiky, úředníky a iniciativy

Švédsko

- koordinace zdrojů a odpovědnosti napříč resorty, nedívat se resortně
- upravit zákony, aby rozvoj měst mohl byt nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad detailními environmentálními cíli
- podpora výzkumu v oblasti interiérů a pohody vnitřního prostředí
- upravit plánovací nástroje tak, aby mohly zacházet se současným městem
- město musí být multifunkční, omezme normy a sektorové myšlení
- plánujme za hranicemi obce
- péče o zeleň musí být centrální, nikoli dělená mezi místní městské části a čtvrti
- promíchávejte různé formy bydlení ve všech částech města, stavte význačné stavby v deprivovaných částech měst

- vlády by měla vytvořit zdroje pro řešení bytové nouze
- obce by měly zahájit vlastní výstavbu bytů
- je třeba obnovit výzkum bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel
- vybrat jeden certifikační systém budov, mít jen jeden
- hráči na realitním trhu by měli znát význam architektury pro budování společnosti
- stát by měl koordinovat výzkum na poli architektury a zajistit účast v mezinárodních výzkumných projektech
- zajistit výuku architektury v příbuzných stavebních oborech
- zajistit účast na mezinárodních výstavách a veletrzích
- služba architekta nikdy nesmí být zvolena na základě nejnižší ceny!

Maďarsko

- Přímější pojmenování potřebných změn ve filosofii nových zákonů v oblasti stavebnictví a životního prostředí.
- Posílení role hlavních architektů, resp. poradních sborů, jako garantů prosazení politiky.
- Smart City
- Potřeba sociologie pro architekty a urbanisty
- Potřeba výchovy zručných řemeslníků

Lotyšsko

- tvorbu textu Politiky konzultoval zahraniční expert.
- zahrnout do politiky podporu spolků v mezinárodních profesních organizacích

Finsko

Ne všechna opatření jsou relevantní a aktuální pro současnou situaci v ČR. Řadu oblastí řeší platná legislativa: zákon o ŽP, stavební zákon, zákon o památkové péči účast veřejnosti, posuzování dopadu staveb, památková ochrana)

Některé ovšem mohou být inspirativní:

- vznik profesionálních architektů na místní a regionální úrovni (např. architekti města) hrazených státem
- nabídka školení pro zastupitele v oblasti politiky architektury
- postupy veřejných zadavatelů při výběrových řízení na projektanty a dodavatele, kde kritériem je kvalita a nikoli cena
- výzva vlády veřejným institucím, aby používaly architektonické soutěže
- stát se zaváže, že financovat chod potřebných institucí (např. muzea, ústavy rozvoje, výzkumy apod.) a iniciativ (soutěže realizací, územních plánů…)

Irská republika

Dokument je inspirativní pro svoji strukturu a navržený způsob kontroly. Konkrétní akce se nevymykají standardu jiných zemí EU.

- Dokument obsahuje úplný výčet zúčastněných institucí včetně kontaktů na odpovědné osoby,
- akce jsou přehledně představeny v tabulce
- politika má svůj časový plán a detailní program (není součástí dokumentu, byl vypracován následně)
- Zřízení zvláštního výboru pro výzkum v oblasti zastavěného prostředí.
- Spolupráce s City and County Managers Association (svaz měst a obcí)
- výzkum parametrů veřejných budov (materiály, energetická úspornost, proces projektování)
- zřízení funkce hl. státního architekta pro veřejné práce
- zajistit účast architektů v komisích pro zadávání veřejných zakázek
- vypracovat postupy pro snížení spotřeby energií u historických objektů
- podpora zakládání partnerství vzdělávacích, profesních a státních institucí
- program pro školy „Architects in Schools“
- zřízení kontrolního fóra politiky (předsedá státní architekt a členové zástupci ministerstev a soukromé sféry)

Severní Irsko

Vtipným nápadem je začlenění slovníku odborných výrazů a termínů pro větší srozumitelnost textu.

- úkoly jsou číslovány
- důraz na vznik ad hoc pracovních skupin
- organizace kontrolních dnů velkých veřejných projektů s důrazem na monitoring cílů politiky
- zájem o spolupráci se soukromým sektorem
- důraz na veřejný sektor jako průkopníka vysoké kvality
- soustředění se na nemnoho cílů (5), každý je však rozpracován v akčním plánu
- vytvoření metodiky pro výběrová řízení
- používat celkové náklady (whole-life) jako další kritérium při výběrových řízeních
- používat „procento pro umění“ na začlenění uměleckých děl do veřejných staveb

B Sumarizace doporučení vyplývajících z analýzy

- **Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK**

  Základní témata PASK se kryjí s převážnou většinou témat ve studovaných zahraničních příkladech. Jejich rozšíření nedoporučujeme, pouze pro inspiraci uvádíme některá témata, která u nás nejsou jako stěžejní explicitně uvedena:

  Architektura a demokracie (Dánsko), Participace, komunikace (Lotyšsko, Maďarsko, Dánsko, Finsko, Švédsko), veřejná správa (Finsko), Ekonomie, export designu (Portugalsko, Dánsko, Holandsko), bydlení (Chorvatsko), Smart City (Maďarsko)

- **Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK**

  Viz kapitola C.

- **Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK**

  Níže uvedená opatření byla zatříděna pro přehlednost dle struktury PASK.

  Téma 1 až 3
  Uspořádání krajiny a sídel, veřejná prostranství, začlenění staveb do prostředí

  Doporučení

  Pro fázi začleňování staveb do prostředí jednoznačněji ukotvit pozici městského / oblastního architekta. Současně s tím stanovit odpovědnost a pravomoc za posuzování *kvality architektury a urbanistických vazeb u připravované výstavby a za ochranu žádoucích charakteristik veřejných prostranství a hodnot v území (historických, estetických, přírodních apod.). Téma městských architektů je uváděno i v posuzovaných „Politikách":*

  - posílení role hlavních architektů, resp. poradních sborů, jako garantů prosazení politiky
  - zřízení funkce hl. státního architekta pro veřejné práce
  - vytvoření společné platformy politiků a urbanistů, architektů, posílení role městských architektů

  Téma 4 Zadávání zakázek:

  Vstupní úvaha - 1

  O kvalitě architektury nových veřejných staveb se začíná rozhodovat již při specifikaci požadavků na připravovaný záměr (v zadání záměru) a při výběru projektanta. I když byla u veřejných zakázek nejnižší cena opuštěna jako jediné či rozhodující kritérium, není kvalita nabídky uchazečů dostatečně zohledněna.

Doporučení

- výběrová řízení ve veřejném sektoru musí být založena na kvalitě služeb a kvalitě řešení
- uznání kvality jako hlavního kritéria ve výběrových řízeních a vyloučení ceny jako rozhodujícího kritéria
- používat celkové náklady (whole-life) jako další kritérium při výběrových řízeních zavést posuzování celého životního cyklu stavby jako významné kritérium při rozhodování o výstavbě
- přimět veřejné zadavatele prací k zavedení programů na sledování kvality architektury

Vstupní úvaha - 2

Předpoklad pro vyšší kvalitu architektonického či urbanistického řešení nabízí architektonické soutěže, které přinášejí investorovi větší spektrum možných řešení zadaného záměru. Je potřeba tento nástroj podporovat, ale i průběžně korigovat na základě negativních zkušeností z dosavadních aplikací veřejných soutěží.

Doporučení

- vytvořit soupis veřejných staveb, pro které bude povinnost architektonické soutěže
- vyhlašovat architektonické soutěže i pro veřejné infrastrukturní stavby
- výrazná vládní podpora soutěží při zadávání veřejných zakázek

Téma 6 Vzdělávání

Vstupní úvaha

Na vzdělávání lze pohlížet z několika úhlů pohledů. Celoživotní vzdělávání v oboru patří k základním předpokladům udržitelné kvality řešení.

1. Vzdělávání a osvěta laické veřejnosti přispívá k lepší implementaci PASK do běžné praxe.

2. Architektura jako trvalá součást všeobecného vzdělávání by přispěla k přirozenému požadavku společnosti na vytváření a ochraně kvalitního prostředí.

Doporučení

- posílení vědomí o kvalitní architektuře ve všech oborech zabývajících se stavebnictvím, doplnit výuku historie architektury
- výukový kurz o politice na vysokých školách pro politiky, úředníky a iniciativy
- zajištění výuky architektury v příbuzných stavebních oborech

Doporučení

- vytvoření manuálů o architektuře pro učitele
- propagace politiky v základních a středních školách
- budovat kvalitní školní budovy jako učebnice architektury, připravit programy architektury pro vzdělávání pedagogů všech škol
- upravit školní osnovy ve smyslu politiky
- podpůrné akce na ZŠ a SŠ na zvýšení zájmu o obor architektura a stavebnictví

- spolupracovat se školami při seznamování s architekturou ve výuce
- zavést „modul povědomí o architektuře“ do škol v oboru
- vytvoření systému vzdělávání v oblasti kulturního dědictví, tvorby krajiny a architektury pro celou populaci

Téma 7 Osvěta a média

Doporučení

Uvažované formy osvětové činnosti:

- zapojit samosprávy do politiky
- pořádání akcí, konferencí
- připravovat akce, semináře, weby, knihy
- vytvořit webovou aplikaci pro širší veřejnost o architektuře a projektech
- katalog dobré praxe v plánování malých měst

Téma 8 Výzkum

Vstupní úvaha

Architektura, urbanismus a zejména územní plánování má výrazné vazby na požadavky společnosti, na vývoj společnosti, na změny ve společnosti, na trendy vývoje souvisejících oborů. Činnosti v oboru jsou korigovány tržními principy, zejména snahou minimalizovat náklady. V jejich důsledku se omezují ty činnosti, které prvoplánově nepřináší zisk a tím se jeví jako nedůležité. Mezi tyto činnosti patří i oborový výzkum. Absenci systematického výzkumu lze přirovnat k jízdě autem, kterému chybí zpětná zrcátka a dálkové světlomety. Z provedených rešerší lze vyčíst široké spektrum a přístupů a forem výzkumu, které by mohly být inspirativní pro naše podmínky. V každém případě je žádoucí a potřebné, aby stát podporoval a koordinoval výzkum, jehož výstupy lze racionálně uplatnit v architektuře, urbanismu a územním plánování.

Doporučení

- založení Institutu architektury za účelem propagace a výzkumu
- výzkum kvality tvorby krajiny, architektury, urbanismu jako důležitých prvků udržitelného rozvoje
- zřízení zvláštního výboru pro výzkum v oblasti zastavěného prostředí
- obnova výzkumu bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel
- výzkum na poli architektury a zajištění účasti v mezinárodních výzkumných projektech koordinuje stát

- **Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK**

Zahraniční příklady ukazují, že otázka zajištění finančních prostředků na uplatnění navržených opatření je řešena odlišně. Některé země chápou potřebu zajištění konkrétního financování jako nezbytnou součást politiky (Holandsko, Finsko, Dánsko) a konkrétní rozpočet je přímo uveden v dokumentu nebo vládu v dokumentu zavazují k plnění, jiné mají sestavení rozpočtu a jeho následné zahrnutí do politiky jako součást plánovaných opatření (Irsko). Většina zemí v politice vyjmenovává příslušná ministerstva nebo jiné veřejné

subjekty a zavazuje je k přijetí vlastních rozpočtových opatření na plnění konkrétních dílčích úkolů. Pouze minimum zemí (Polsko, Maďarsko) se neadresně odkazuje na běžné rozpočty veřejných institucí bez specifikace požadavků.

Konkrétní částky v politice uvádí Holandsko (4 mil. EUR), které je alokuje na příslušné resorty. Irsko předjímá dohodu orgánů státní správy s ministerstvem financí. Finsko a Dánsko vyjmenovává na jedné straně konkrétní instituce či akce, které vláda bude finančně zajišťovat (např. pozice městských či regionálních architektů), na druhé straně se odkazuje na rozpočty partnerů při plnění dalších opatření.

- **Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK**

Záležitosti související s implementací lze rozčlenit do několika skupin činností:

- *Předpokládaná činnost ústředního garanta Politiky*
  - *průběžná koordinace a řízení implementace,*
  - *sběr a vyhodnocování zpětné vazby z implementace*
  - *rozhodování o potřebě operativních korekcí*
  - *vyhodnocení plnění Politiky za určité období*
  - *návrh aktualizace pro další období*
- *Průběžná implementace do oblastí, které determinují kvalitu prostředí vytvářeného výstavbou*
- *Osvětová činnost*

Doporučení - 1

Zřízení stálého pracoviště (kanceláře) se stanovenou odpovědností a pravomocemi například:

- zřízení stálého výboru a/nebo kanceláře pro implementaci politiky architektury a příprava akčního plánu
- koordinace zdrojů a odpovědnosti napříč resorty, nedívat se resortně

- **Další doporučení**

Legislativa : Vstupní úvaha

Chybí průběžné sledování a vyhodnocování slabých stránek a rizik platné legislativy z hlediska právních východisek pro realizaci vize a strategických cílů „Politiky ČR".

Doporučení - 1

- vytvoření stálé pracovní skupiny pro úpravu legislativy
- přímější pojmenování potřebných změn ve filosofii nových zákonů v oblasti stavebnictví a životního prostředí.

Vstupní úvaha - 2

Ve stávajících právních předpisech je již zakotven udržitelný rozvoj území (§18 SZ). Připravované koncepce jsou z environmentálního hlediska posuzovány nástrojem SEA (upraveno zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí). Dle přílohy č.

5 k vyhlášce č. 500/2006 Sb. jsou vyhodnocovány předpokládané vlivy zásad územního rozvoje a územního plánu na udržitelný rozvoj území. Dle § 26 odst. 2 a § 29 odst. 3 stavebního zákona se vyhodnocuje udržitelný rozvoj území na úrovni ORP a kraje. Přesto je potřeba promítnout do připravovaná rekodifikace stavebního práva podmínky pro zvýšení reálnosti a smysluplnosti procesu posuzování navrhovaného rozvoje území a požadavků na charakteristiky a parametry připravované výstavby.

Doporučení – 2

- upravit zákony, aby rozvoj měst mohl být nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad detailními environmentálními cíli

C Doporučení dodavatele k aktualizaci PASK

- **Identifikace zásadních problémů, které by měla aktualizace PASK řešit**

PASK ukládá v opatření 9.2 „Pravidelně sledovat a hodnotit plnění jednotlivých opatření a jejich účinnost“. Tento logický a smysluplný požadavek však s ohledem na množství cílů, dílčích opatření a široké spektrum garantů lze plnit jen prostřednictvím stálého řídícího a koordinačního pracoviště, které bude mít na jedné straně odpovědnost za implementaci PASK a na druhé straně bude vybaveno dostatečnými kompetencemi k zainteresované veřejné správě.

Za množství opatření má zodpovědnost veřejná správa na úrovni krajů a obcí. Doporučujeme delegovat část odpovědnosti a pravomocí z ústředního pracoviště na úroveň krajů.

- **Doporučení na doplnění či redukci základních témat PASK**

Rámcové členění na tři témata „Krajina a sídla“, „Stavby“ a „Vzdělávání, osvěta a výzkum“ považujeme za systémové a dostatečné řešení. Podrobnější členění na 8 dílčích témat vytváří vhodný prostor pro formulaci potřebných cílů a opatření.

Čitelnost dnešní PASK je zbytečně komplikovaná oddělením obecného popisu témat a stanovení opatření pro témata v samostatných kapitolách (kapitola VIII. Témata a cíle s obecným popisem témat a kapitola IX. Implementace s uvedením konkrétních opatření v naprosto shodné struktuře). Text je tak zbytečně složitý na čtení.

Kapitoly VIII + IX by bylo vhodné sloučit s tím, že se bude jednat o kapitolu „Témata, cíle a jejich implementace“, která bude následně rozdělena na uvedená témata. V každém tématu bude nejprve uveden jeho obecný popis (část VIII.) a následovat bude výčet jednotlivých opatření s uvedením termínu splnění, garanta opatření a spolupracujících subjektů (část IX.).

- **Doporučení na doplnění či redukci cílů PASK**

Téma 1 „Uspořádání krajiny a sídel“ podstatně souvisí s procesem územního plánování. Tato skutečnost není dostatečně uvedena v charakteristice tématu. Pouze cíl 1.5 má posílit využívání ÚPD při obnově a tvorbě krajiny. Na rozdíl od realizace pozemkových úprav nejsou na opatření, která jsou navržena v ÚPD, vázány finanční prostředky. Doporučujeme

v charakteristice tématu 1 uvést možnosti a limity územního plánování ovlivňovat uspořádání krajiny a sídel.

Obdobná situace je u Tématu 2 „Veřejná prostranství“, kde není dostatečné charakterizována vazba územního plánování a veřejných prostranství. Doporučujeme doplnit cíl 2.2 „Podporovat systémový přístup k vytváření veřejných prostranství v sídlech“

Téma 3 „Začlenění staveb do prostředí“ nedostatečně specifikuje význam a úlohu Městských architektů nejen při začleňování staveb do prostředí. Cíl 3.3 nahradit cílem „Specifikace a stabilizace pozice Městského architekta v procesu rozvoje sídla“.

Téma 4 „Zadávání zakázek“ výrazně ovlivňuje výslednou kvalitu staveb a prostředí, i když se jedná o počáteční fázi. Při zadávání zakázek jsou důležité zejména dva úkony. Jedná se o specifikaci zadávaného cíle a jeho parametrů. Druhý významný úkon je výběr projektanta či zhotovitele zakázky. Doporučujeme upřesnit následujícím způsobem cíl 4.1 „Při zadávání zakázek stanovit kvalitu za rozhodující kritérium“.

Téma 5 „Projektování, realizace, životnost a udržitelnost“ je dostatečně charakterizováno a nemáme k němu připomínky. Cíl 5.1 „Zajistit zpracování projektů v maximální kvalitě“ je příliš obecně formulován a nebude existovat možnost, jak vyhodnocovat jeho plnění.

Téma 6 „Vzdělávání“ je dostatečně charakterizováno a nemáme k němu připomínky.

Téma 7 „Osvěta a média“ nestanovuje cíle těm, kteří mají osvětu oboru ve svém zaměření. PASK například uvádí:

- *spolupracovníky (Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR a dále Svaz měst a obcí České republiky, Svaz podnikatelů ve stavebnictví v ČR či Svaz zakládání a údržby zeleně),*
- *nevládní a neziskové organizace a obecně prospěšných společností (Společnost Petra Parléře, Nadace ABF, Nadace české architektury, Centrum pro středoevropskou architekturu CCEA, Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Občanské sdružení Kruh, Nadace Partnerství, Nadace Proměny, Architekti ve škole, Agora CE, Auto*Mat, platforma ReSITE, nadační fond Arcus při České komoře architektů)*

Téma 8 „Výzkum a vývoj“ v charakteristice neuvádí, že oboru chybí stabilizované, dostatečně vybavené výzkumné pracoviště, které by mělo oprávnění koordinovat a vyhodnocovat výzkum v oboru, formulovat a odůvodňovat trendy dlouhodobého vývoje oboru, vyhodnocovat a zobecňovat problémy získané zpětnou vazbou z běžné praxe a připravovat návrhy jejich řešení. Poskytovat odborné vstupy a podklady z oboru do legislativního procesu, odborné veřejnosti apod.

- **Doporučení na doplnění či redukci opatření PASK**

PASK obsahuje 23 cílů a 70 opatření. Chápeme soubor opatření jako rozhodující nástroj, kterým lze řešit zadání PASK, tj. podporu rozvoje architektury a stavební kultury jako principu zvyšování kvality prostředí vytvářeného výstavbou.

Shrnutí doporučení v oblasti opatření

Doplnit do cíle 1.1

- Upravit zákony, aby rozvoj měst mohl být nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad parciálními/sektorovými cíli.

Doplnit do cíle 4.1

- Veřejný sektor se musí stát průkopníkem vysoké kvality. Stát musí vytvořit metodiku pro veřejná výběrová řízení, která bude upravovat postupy veřejných zadavatelů při výběrových řízeních na projektanty či dodavatele, a ve které bude uznána kvalita jako hlavní kritérium a vyloučena cena jako rozhodující kritérium.
- Používat celkové náklady (whole-life) jako povinné kritérium ve výběrových řízeních
- Prosadit účast architektů v komisích pro zadávání veřejných zakázek.
- Vyhodnocovat kvalitu výběrových řízení a vypsat každoroční cenu za nejlépe provedený výběr z pohledu zajištění vysoké kvality.

Doplnit do cíle 4.2

- Vymezit druh / velikost veřejných staveb (včetně infrastrukturních), pro které bude architektonická / urbanistická soutěž povinná.

Vytvořit cíl 4.3

- Používat procento pro umění na začlenění uměleckých děl do veřejných i soukromých staveb, mapovat tyto výdaje.

Doplnit do cíle 5.2

- Vytvořit pravidla pro spoluúčast soukromých stavebníků, developerů na veřejné infrastruktuře.

Doplnit do cíle 6.2

- Posílit vědomí o kvalitní architektuře ve všech oborech zabývajících se stavebnictvím.

Doplnit nový cíl 6.4

- Podporovat výukový kurz Politiky architektury na VŠ pro politiky, úředníky a iniciativy.
- Zvýšení povědomí o kvalitní architektuře ve veřejnosti a o zásadách PASK.

Vytvořit nový cíl 7.4

- Finanční podpora pořádání konferencí s tématikou spojenou s opatřeními PASK
- Podpora profesních spolků a organizací v mezinárodních organizacích.

Doplnit do cíle 8.1

- Úzká vazba pracovní skupiny na univerzitní prostředí – využití stávajících, iniciace dalších vhodných výzkumných projektů a spolupráce na nich.
  (Experti v pracovní skupině by měli být přednostně akademici.)
- Iniciace založení Ústavu architektury, urbanismu a plánování na Akademii věd ČR a spolupráce s ním.

- Podpořit interdisciplinární týmové pojetí výzkumu.
- Obnova výzkumu bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel
- Zajistit a podporovat účast výzkumných pracovišť v mezinárodních projektech.

Doplnit do dokumentu nové téma:

Např. Téma 9 – Implementace opatření

9.1 Pracovní skupina pro implementaci

- Zřízení nezávislé koordinační pracovní skupiny pro implementaci politiky architektury. Skupina by měla mj. připravit akční plán obsahující konkretizaci schválených opatření, upřesnění jejich financování v jednotlivých letech a delegování opatření do nižších úrovní (kraje, obce)**.** Každé opatření by mělo mít svého garanta (garantem opatření nemusí být výlučně orgány statní správy).
- Zřízení kontrolního fóra PASK ze zástupců orgánů státní správy pro zajištění soustavného a důsledného uplatňování zásad PASK.
- Posílení role hlavních architektů na úrovni krajů a obcí, resp. poradních sborů, jako garantů prosazení politiky architektury. Zřídit případně pozici státního/krajského hlavního architekta, který by se vyjadřoval k významným veřejným stavbám včetně staveb infrastrukturních.
- Podpořit interdisciplinární týmové pojetí práce při řešení úloh v územním plánování.
- Podporovat účast profesních sdružení v mezinárodních organizacích.
- Sbírání příkladů dobré praxe s cílem propagovat kvalitu v architektuře a plánování měst a krajiny. Vydávat katalogy, zřídit webovou stránku.

9.2 Pracovní skupina pro tvorbu legislativy

- Vytvoření stálé pracovní skupiny expertů pro tvorbu legislativy

- **Doporučení ke způsobu implementace PASK**

Implementace je založená na smysluplných principech. Jsou definována opatření, jejich garant, instituce, které mají spolupracovat a termín. K větší reálnosti implementace by přispěla základní informace o způsobu finančního zabezpečení daného opatření.

Pro racionální vyhodnocování implementace by byla potřebná znalost kontaktu na garanta jednotlivých orgánů veřejné správy. V případě, že by vzniklo trvalé koordinační a řídící pracoviště, by takový seznam mohl vzniknout. Znalost fyzických garantů je žádoucí i proto, že mají řídit naplňování jednotlivých opatření. Jejich fyzická existence (ve srovnání s virtuálním uvedením organizace) umožňuje adresně požadovat korekce, informace o plnění apod. Vyhodnocování míry a způsobu naplňování jednotlivých opatření je komplikované u obcí s ohledem na jejich počet a na skutečnost, že garantují 30 % opatření. Určitým způsobem by prospělo přesunutí části kompetencí za implementaci PASK na kraje, případně na ORP.

- **Doporučení k finančním zdrojům na realizaci PASK**

Jak již bylo uvedeno v předchozím bodě, doporučujeme uvádět u jednotlivých opatření způsob jejich finančního zabezpečení. U jednotlivých opatření je potřeba zvážit, kdy je finanční zabezpečení nezbytné a kdy je žádoucí finanční motivace. V případě finanční dotace je potřeba stanovit kritéria pro možnost posouzení efektivnosti vynaložených prostředků. V těchto případech je potřeba nastavit racionální zpětnou vazbu pro vyhodnocení přínosů. Z veřejných zdrojů je potřebné pokrýt institucionální zajištění implementace PASK (centrálního řídícího a koordinačního pracoviště, jeho horizontálních vazeb na ústřední orgány veřejné správy a vertikální vazby na veřejnou správu na úrovni krajů případně vybraných obcí.

Doporučení:

1. Schválit PASK včetně rozpočtu
2. Vyčlenit rozpočtovou kapitolu u každého z partnerů plnění PASK, nikoli pouze u MMR ČR
3. Plánovat jak rozpočet pro celé období implementace PASK, tak připravit prostor pro jeho doplňování a navyšování v průběhu implementace po schválení nebo upřesnění programu PASK, např. po prvním roce.
4. zdroje směřovat převážně „dolů“ ke konkrétním partnerům, kteří budou implementaci zajišťovat, např. na smluvním principu. Peníze by se měly dostat k subjektům s nejvyšší motivací PASK uvádět v život nebo na instituce, které je mohou bezprostředně použít na zvýšení kvality veřejných zakázek.

- **Doporučení k institucionálnímu zajištění implementace PASK**

Stávající forma zajištění implementace není dostatečná, má převážně formální charakter. Primárně chybí stálé, řídící a koordinační pracoviště, které je dostatečně personálně a kompetenčně vybavené. PASK má být implementován na celém území ČR. Racionální kontrola a získání zpětné vazby z provedené implementace v ČR z jednoho centrálního pracoviště je nereálné. Proto je žádoucí delegovat část kompetencí a odpovědnosti přesunout na úroveň krajů případně až na úroveň ORP.

Současný právní stav v České republice (neukotvení stavební kultury zákonem) nepodporuje centralistické pojetí řízení příslušné agendy – tedy delegování zodpovědnosti s možností vymáhání plnění daných úkolů (jako např. portugalský model). Poslední dobou lze ovšem sledovat rozmanitou škálu bottom-up aktivit, které s vědomím současných výzev stavební kulturu kultivují dobrovolně, což by mělo být podpořeno a snad lehce koordinováno expertní pracovní skupinou s vysokým interdisciplinárním odborným kreditem.

1. PRACOVNÍ SKUPINY PRO IMPLEMENTACI PASK

Plnění jednotlivých opatření PASK má často dopad z centrální úrovně ústředních orgánů až do činností veřejné správy krajů a obcí. Je prakticky nemožné kontrolovat, zda obce nebo kraje ve svých dokumentech zohledňují PASK či nikoliv. Pro zajištění efektivnější implementace opatření PASK na všech úrovních (celostátní, krajské a obecní), pro zajištění kontroly plnění opatření a jejich kvality, by bylo vhodné zřídit pracovní skupiny, a to na centrální a krajské úrovni.

1.1. Pracovní skupina pro implementaci PASK na úrovni ČR

Pro efektivnější zajištění implementace PASK navrhujeme zřízení pracovní skupiny na úrovni ČR, která bude složena ze zástupců subjektů garantujících jednotlivá opatření a z řad odborné veřejnosti (AUÚP ČR, SMOČR, ČKA, ČKAIT apod.) PASK by ve své aktualizaci přímo označil opatření, jejichž plnění je delegováno na kraje.

Pracovní skupina na úrovni ČR by měla za úkol:

- koordinovat činnosti spojené s plněním jednotlivých opatření (např. navazující či úzce související opatření),
- průběžně kontrolovat plnění opatření dle harmonogramu stanoveného vládním usnesením,
- schvalovat využitelnost materiálů, které jsou výstupem plnění jednotlivých opatření,
- poskytovat metodickou pomoc uživatelům PASK, zejména na celostátní a regionální úrovni – např. konzultace při zapracování opatření do koncepčních materiálů státu a krajů, účast v komisích výběrových řízení veřejných zakázek na celostátní úrovni, účast na významných vzdělávacích projektech,
- zajišťování publicity aktivit spojených s PASK,
- spolupráce s organizací zřízenou Ministerstvem pro místní rozvoj pro výzkum a vývoj v oblasti architektury, urbanismu a územního plánování,
- příprava materiálu k plnění PASK pro předložení Vládě ČR, včetně případných návrhů na aktualizaci PASK,
- poskytování metodické pomoci pracovním skupinám na úrovni krajů.

1.2. Pracovní skupina pro implementaci PASK na úrovni krajů

Pracovní skupina pro implementaci PASK na úrovni krajů by měla pomoci veřejné správě kraje a obcí s implementací opatření PASK, se zajištěním koordinace s aktivitami na úrovni státu. Pracovní skupina na úrovni kraje by měla být složena z pracovníků krajského úřadu z oblasti regionálního rozvoje, územního plánování, veřejných zakázek, školství, životního prostředí, ze zástupce samosprávy kraje, ze zástupce SMO kraje.

Pracovní skupina na úrovni krajů by měla za úkol:

- úzká spolupráce s celostátní pracovní skupinou pro implementaci PASK,
- zpracovávat a vyhodnocovat akční plán PASK pro své správní území, minimálně v rozsahu opatření, které byly PASK na kraje delegovány,
- koordinovat činnosti spojené s plněním jednotlivých opatření ve správním území kraje, včetně kontroly využívání materiálů, které vznikly splněním opatření PASK,
- poskytovat metodickou pomoc obcím při plnění opatření PASK, např. konzultace při zapracování opatření do koncepčních materiálů obcí, do územně plánovacích podkladů a dokumentací, při přípravě zadání veřejných zakázek,
- účast v komisích výběrových řízení veřejných zakázek obcí a kraje,
- účast na vzdělávacích projektech kraje a obcí spojených s implementací PASK.

Odůvodnění návrhu**:**

Dnes je plnění úkolů PASK uloženo usnesením Vlády ČR č. 22 ze dne 14. 1. 2015 dle následující hierarchie, která neumožňuje vzájemně koordinovat činnosti spojené s implementací opatření PASK.

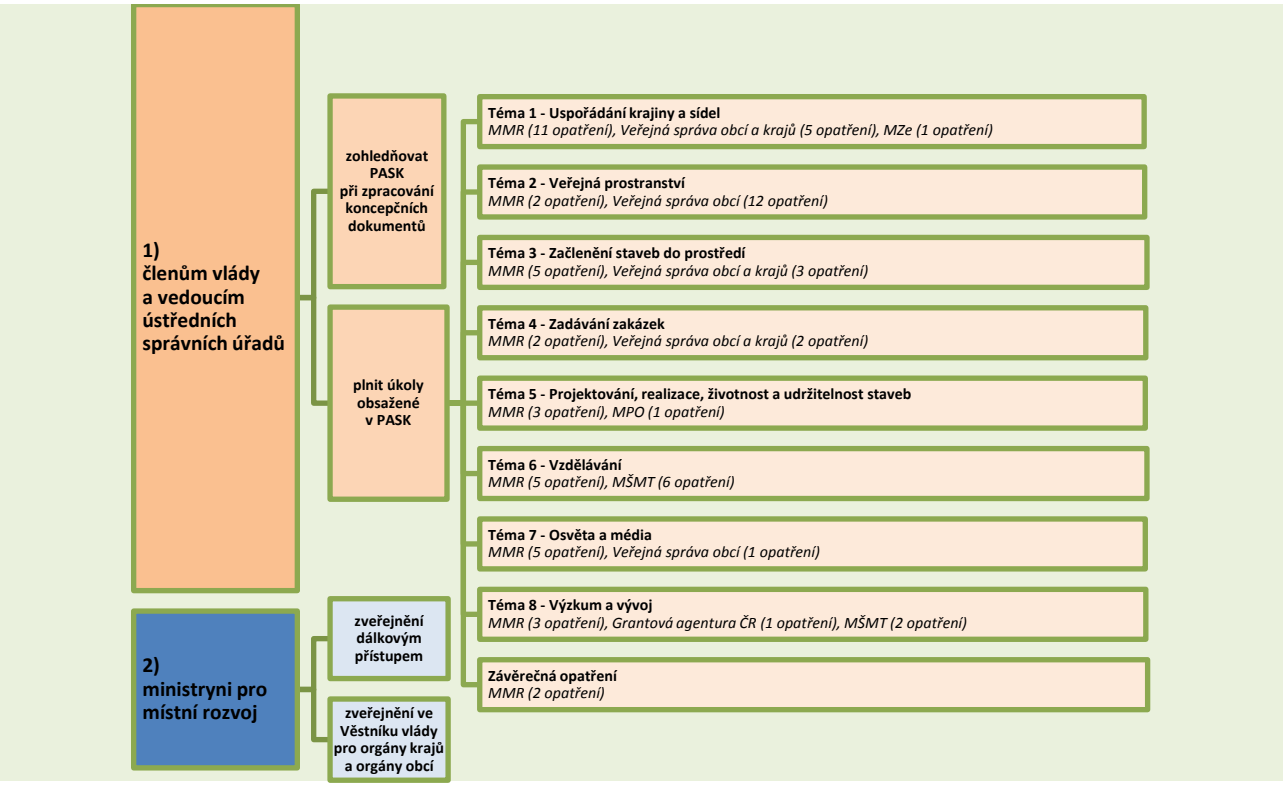

Opatření uložená PASK zasahují širokou oblast odborných disciplín a široké spektrum subjektů pro jejich naplňování. Koordinaci mezi jednotlivými opatřeními v podstatě zajišťuje MMR.

Z průběžného vyhodnocení plnění PASK k 31. 12. 2017 je zřejmé, že v plnění uložených opatření pokročilo pravděpodobně nejdále MMR. Z pohledu plnění opatření je stav následující:

- **MMR** … 6 dokončených, 20 rozpracovaných opatření (z celkem 38),
- **MZe** … 1 rozpracované opatření (z celkem 1),
- **MŠMT** … 4 rozpracovaná opatření (z celkem 8),
- **Veřejná správa obcí** … 3 dokončená, 7 rozpracovaných opatření (z celkem 16),
- **Veřejná správa obcí a krajů** … 2 dokončená, 3 rozpracovaná opatření (z celkem 7),
- **MPO** … dosud nerozpracováno (celkem 1),
- **Grantová agentura ČR** … dosud nerozpracováno (celkem 1).

Zodpovědné subjekty v podstatě jen evidují jednotlivé úkoly, resp. opatření, ale není zajištěno jejich soustavné uplatňování, kontrola a vyhodnocování jejich efektivity.

- **Další doporučení**

Grafické ztvárnění PASK

Grafické ztvárnění současného dokumentu Politika architektury a stavební kultury České republiky vychází z pojetí materiálu jako úředního dokumentu, tzn. je v tomto duchu zpracován bez jakéhokoliv doplnění fotografiemi, schématy atp. Z analyzovaných 11 dokumentů se touto „suchou“ cestou ubírají pouze Chorvatsko a Lotyšsko. Ve všech ostatních případech, zmiňme za všechny Portugalsko, kde je politika zřízena přímo zákonem (veskrze úřední přístup), je dokument graficky koncipován jako atraktivní materiál s bohatým obrazovým doprovodem vysvětlujícím problematiku i laikovi. V mnoha zemích (stejně jako v našem případě) dokument míří na veřejnost jako silného aktéra či iniciátora implementace, čemuž způsob grafického pojetí českého dokumentu ani z daleka neodpovídá. To lze považovat za jeden z jeho nejvýraznějších deficitů.

Tak jako sám dokument je snahou o kultivaci stavební kultury, v oblasti umění a pro tento případ konkrétně grafického designu, se v této sféře také projevuje snaha o kultivaci kultury grafické. Bylo by tedy neuvážené (a nejspíše v širším měřítku sebepopírající) se domnívat, že takto komplexní a zodpovědný úkol jako zpracování brožury či knihy prezentující národní politiku architektury, může zvládnout někdo jiný, než profesionální grafické studio. Nejvhodnější formou vypsání takové zakázky by měla být grafická soutěž. Např. ve Finsku se dokument podařilo udržet při 30 stranách, což by mělo být trendem – stručné definice a vysvětlení problematiky, přičemž případné detailnější informace by mohly být prezentovány v navazujících dokumentech už „úředního“ charakteru.

Příklady dobré praxe

Implementaci může přispět i nehmotná motivace cestou příkladů dobré praxe. Například výstavby, která vznikla na základě architektonické soutěže, či z výběrových řízení, kde byla dominantním kritériem kvalita. V manuálech pro soutěže a výběrová řízení by stačilo specifikovat, jak nastavit kritéria pro posuzování kvality tak, aby nebyla považována za diskriminační. A upozornit na slabá a riziková místa těchto doporučovaných způsobů výběru zhotovitele či projektanta.

C Literatura:

Polska politika architektoniczna, Polská rada architektury (PRA) a SARP
Varšava, 2009

Politika kvalitní tvorby krajiny, veřejných prostorů a architektury, Národní centrum kultury
ISBN 978-83-7982-293-5
ISBN 987-83-920049-3-6
Varšava, 2018

NEMZETI ÉPÍTÉSZETPOLITIKA, NATIONAL ARCHITECTURE POLICY, Vydavatel úřad předsedy vlády, Budapest, 2015
ISBN 978-963-12-1921-0,
ApolitikA: Architectural Policies of the Republic of Croatia 2013 – 2020, Belgrade, 2012

Política Nacional de Arquitectura e Paisagem, Diário da República, 1.ª série — N.º 130, Portugal, 7. 7. 2015

Workong togehter on the strenght of design, Action Agenda for Spatial Design 2017-2020
The Hague, 2016

Architecture and Politics, An architectural policy for Sweden, Sveriges Arkitekter, Stockholm, 2009
ISBN 978-91-978353-1-2

Suomen Arkkitehtuuripolitiikka, Arts Council of Finland a Ministry of Education of Finland, Porvo, 1999
ISBN 952-442-996-9

Arkitekturpolitik: Mennesker i centrum, Ministry of Culture of Denmark, Kodaň, 2013
ISBN 978-87-92985-89-7

Architecture Policy Guidelines, Riga, 2009

Govenment Policy on Architecture 2009 – 2015, Towards a Sustainable Future: Delivering quality within the Built Environment, Dublin, 2009

Vydavatel Ministerstvo životního prostředí, kulturního dědictví a místní správy
ISBN 978-1-4064-2423-2

Architecture and Built Environment for Northern Ireland, Department of Culture, Arts and Leisure, Belfast, duben 2005

Bento, J.Ff.: The big picture: National Architectural Policies in Europe, an overview
13 Nov. 2015, Luxembourg

Příloha č. 1

Inspirativní zahraniční opatření členěná dle kapitol PASK

Téma	Dílčí opatření	Stát
Uspořádání krajiny a sídel	upravit zákony, aby rozvoj měst mohl byt nahlížen holisticky (celostně), upřednostnit klíčové zájmy nad detailními environmentálními cíli	Švédsko
Začlenění staveb do prostředí	zřízení kanceláře pro implementaci politiky architektury a připravit akční plán	Chorvatsko
	zapojit samosprávy do politiky	Lotyšsko
	posílení role hlavních architektů, resp. poradních sborů, jako garantů prosazení politiky. zřízení městských architektů nebo urb.-arch. komisí	Maďarsko, Polsko
	vytvořme spojení politiků a urbanistů, architektů, posilme městské architekty	Švédsko
	přimějme developery podílet se na veřejné infrastruktuře	Švédsko
Zadávání zakázek	výběrová řízení ve veřejném sektoru musí být založena na kvalitě služeb a kvalitě řešení	Švédsko
	uznání kvality jako hlavního kritéria ve výběrových řízeních a vyloučení ceny jako rozhodujícího kritéria	Polsko
	vytvoření soupisu veřejných staveb, pro které bude povinnost architektonické soutěže	Chorvatsko
	zajistit účast architektů v komisích pro zadávání veřejných zakázek	Irsko
	zřízení funkce hl. státního architekta pro veřejné práce	Irsko
	Golden Pyramid Award - výroční cena za inspirativní provedení výběrového řízení	Nizozemsko
	architektonické soutěže i pro infrastrukturní stavby	Chorvatsko
	celý životní cyklus stavby se musí při rozhodování posuzovat (nejen pořizovací cena) (R2), používat celkové náklady (whole-life) jako další kritérium při výběrových řízeních	Finsko, Severní Irsko
Projektování, realizace	vypracování urbanistických standardů a jejich sledování	Polsko
Vzdělávání	posílit vědomí o kvalitní architektuře ve všech oborech zabývajících se stavebnictvím, doplnit výuku historie architektury (R15)	Finsko
	výukový kurz Politiky architektury na VŠ pro politiky, úředníky a iniciativy	Dánsko
	zajistit výuku architektury v příbuzných stavebních oborech	Švédsko
Osvěta a média	pořádání akcí, konferencí	Portugalsko
	připravovat akce, semináře, weby, knihy	Lotyšsko
	vytvořit webovou aplikaci pro širší veřejnost o architektuře a projektech	Severní Irsko
	koordinace zdrojů a odpovědnosti napříč resorty, nedívat se resortně	Švédsko
	katalog dobré praxe v plánování malých měst	Dánsko
Výzkum a vývoj	založení Institutu architektury za účelem propagace a výzkumu	Chorvatsko
	výzkum kvality tvorby krajiny, architektury, urbanismu jako důležitých prvků udržitelného rozvoje	Polsko
	Atelier X (multidispciplinární státní výzkumný orgán)	Nizozemsko
	zřízení zvláštního výboru pro výzkum v oblasti zastavěného prostředí.	Irsko
	je třeba obvit výzkum bydlení, chování trhu, bytových potřeb obyvatel	Švédsko
	stát by měl koordinovat výzkum na poli architektury a zajistit účast v mezinárodních výzkumných projektech	Švédsko
	podpora týmové interdisciplinární práce při řešení plánovacích úloh	Chorvatsko
	účast v mezinárodních odborných organizacích	Portugalsko

Příloha č. 2

Doplňující otázky na kontaktní osoby a jejich odpovědi (mailem)

OTÁZKY

Dear Mr. / Ms. / Sir or Madam,

Allow me to contact you on behalf of the Association for Urban and Regional Planning of the Czech Republic. Our association was comissioned by the Ministry for Regional Development to evaluate the agenda of the Architecture and Building Culture Policy of the Czech Republic. We reviewed architectural policies of European countires in the frame of this work. In addition we would like to include practical experiences of foreign countries to this research. Therefore we kindly ask you a few questions regarding the situation in your country in this field:

- How does the working group / responsible body for the policy implementation perform? Are you satisfied with the present model? Could you send a contact to the responsible body?

- How does the policy implementation work? Are there any reports available? *(Tato otázka nebyla položena pouze Portugalsku, Lotyšsku, Irsku a Severnímu Irsku)*

- Is the present model of finance allocation for policy implementation functional?

- What is the nature of current debates regarding next steps in promotion and implementation of national architectural policy in your country?

We would appreciate short answers to help us to understand current issues of the implementation of the policy in your country.

Thank you very much in advance for your time.

Kind regards,

Ing. arch. Petr Buryška
Ph.D. student at Faculty of Architecture CTU in Prague

ODPOVĚDI

Nizozemsko

Dear mr. Petr Buryska,

You can find the policy document on the web: www.samenwerkenaanontwerpkracht.nl/en
Do remind that we have a long tradition in the Netherlands on policy making in the field of architecture. It started 25 years ago, this is the 7th policy document.

The current one is the second shaped as a ‘action agenda’. This model started in 2012 with the previous one.

The second part of the document contains the ‘program’, 10 actions by eight partners in the field of education, knowledge, spatial design e.a. Those partners are : Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR), Architectuur

Lokaal, het College van Rijksadviseurs, Het Nieuwe Instituut, het O-team, de Technische Universiteit Delft, de Technische Universiteit Eindhoven, Wageningen University & Research en de Academies van Bouwkunst. All easy to find on the web, most of them also in English.

The answers on the questions:

• How does the working group / responsible body for the policy implementation perform? Are you satisfied with the present model? Could you send a contact to the responsible body?

A: The working group exist of two groups:

- One on the level of policy advisers/ field workers, one or two from every participating organization. This working group exchanges information, seeks connection to each other programs and works on collective goals (e.g. visibility in the field, expanding the network, sharing practices, preparing meetings of the directors ('lead partners'), preparing meet ups/ seminars in the field)
This meeting is organized every 4-6 months. In between collaboration on certain goals is ongoing between participating organizations.

- One on the level of the directors ('lead partners') of the participating organizations. This meeting is every 6-8 months.
In this meeting more strategic choices are made, and proceedings exchanged.

- The model works quite well, of course a little bit like collecting frogs in a bucket, with 8 partners, 2 ministries, but all value the joint effort to strengthen the sector.

- I am the secretary of the group, any further enquiries from your side are of course welcome.

• How does the policy implementation work? Are there any reports available?

A: At this moment we do not have any report. We are now an the end of the second year. We will start with a 'mid term review' in January 2019. Each partner will report and reflect on its work as part of the program. As part of the financial model / subsidy requests they will also reflect on the results in their annual reports.

• Is the present model of finance allocation for policy implementation functional?

A: See last page of the policy document for the budgets. This is functional. 4 million a year for this program. Period: 2017-2020.

• What is the nature of current debates regarding next steps in promotion and implementation of national architectural policy in your country?

A: The flexible form of a 'action agenda' is being discussed in the cultural field/ by the Dutch council for culture (https://www.cultuur.nl/english/item138). This advisory board to the government advocates the structure and approach of the 'action agenda' style: a flexible and adaptive form, in which a societal issue (in our case: good cooperation between designers and their commissioning clients) could be addressed. In https://www.cultuur.nl/adviezen/beeldende-kunst-vormgeving-en-architectuur/werk-aan-de-winkel-voor-ontwerpsector/item3905 (policy advice on the Dutch design sector)

they propose the ‘action agenda’ style for other issues, offering good opportunities to draw up a joint innovation agenda, in which the 'what' and 'how' are central. This would make it possible to
to set up new coalitions, 'communities of practice' between the government, individuals, businesses, knowledge institutions and the design sector address specific themes and/ or concrete locations.

Kind regards,

Freek Ingen Housz

Directie Media en Creatieve Industrie / Department for Media and Creative Industries
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap/ Ministry of Education, Culture and Science
Rijnstraat 50, P.O. Box 16375 2500 BJ Den Haag, the Netherlands
Tel. +31 6 11038699 Email: f.j.ingenhousz@minocw.nl

Irsko

Hello Petr,

Thank you for your email. It might be of interest to you that Veronika in Estonia has done a study of similar issues and the role of State Architects in other European countries. With regard to your questions:-

The group worked reasonable well but needs improvement. The Department of Culture are the policy department and the State Architect the most senior official at Deputy Secretary General level. There is a duel role between these two entities .

The financial elements are covered in a variety of ways. There is some money for publications and grants for organisations related to architecture. The State Architect through his State Architect role and his membership of the Board of the Government's Office of Public Works and Principal Architect/Director of Architectural Services role has a unique opportunity to execute an architecturally led building policy.

There is active debate among a variety of interested parties. The next review of the Policy is happening at present.

If you have any further queries do not hesitate to contact me.

Best wishes
Ciaran

Ciaran O'Connor FRIAI
State Architect
OPW

Dear Mr Buryška,

I can give you a few additional comments to those written by Mr O’Connor on Tuesday.

To let you know, the Irish policy is currently out of date. A new policy is in preparation at present. A steering committee, chaired by the Department of Culture, Heritage and the

Gaeltacht has convened during 2018 to draft a discussion document. This method of operation is working well at present. The committee includes representatives from the Office of Public Works (Mr O'Connor's organisation), the Department of Housing, Planning and Local Government, the Health Service Executive, the Department of Education and Skills, the Royal Institute of the Architects in Ireland, the Irish Architecture Foundation and the School of Architecture at University of Limerick.

The former policy was implemented by our Department guided by a committee largely composed of representatives of the same organisations now involved in the steering group. While the implementation model was a practical one, the policy period coincided with the financial crash, meaning that implementation of the policy actions was severely curtailed.

As the present policy is not yet in the implementation phase I cannot answer about the functionality of the model of finance allocation.
Similarly, there is little debate yet on promotion and implementation as we have not yet issued the discussion document for public consultation. If you wish, I can send you a copy of the document when it is issued.

I am enclosing a few PDF publications – you may have seen them already but if not they could be relevant to your research.

I hope this is of some assistance.
Regards,

Nessa Roche
Senior Architectural Advisor
——
An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta
Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht
Room 1.08, The Custom House, Dublin D01 W6X0.
——
T +353 (0)1 8882141 M +353 (0)87 1322310
www.chg.gov.ie www.gov.ie

Dear Mr Buryska,

I am not sure I gave you a link to the last biennial report on the policy, which may be of some use to you – here it is. https://www.chg.gov.ie/app/uploads/2016/12/je260-dahg_gpa-reportweb_13-12-16.pdf
Regards,
Nessa Roche
Senior Architectural Advisor
An Roinn Cultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta
Department of Culture, Heritage and the Gaeltacht
Room 1.08, The Custom House, Dublin D01 W6X0.
——
T +353 (0)1 8882141 M +353 (0)87 1322310
www.chg.gov.ie www.gov.ie

Severní Irsko

Dear Mr Buryska,

Thank you very much for your query, received via our website. It has been passed to me for a response. I work in Architecture Branch in the Department for Communities here in Northern Ireland.

In 2006, the Northern Ireland government adopted the Policy for Architecture and the Built Environment. As a result of the adoption of the Policy, in 2007 a publicly selected group of professionals – the Ministerial Advisory Group (MAG) – was established to advise on the implementation and development of the policy. MAG promotes the highest quality of places for all those involved in using and shaping them. It is sponsored and overseen by the Department for Communities, but its Members and Advisors are not civil servants; rather, they are independent professionals in private practice. There is a booklet about MAG and its work which provides further information in this regard.

A central part of MAG's work is providing direct advice on new development schemes by means of undertaking a design briefing or design review. This is a method which can play an important role in creating better developments and improving people's quality of life. The design review offers independent, impartial advice on the design of new buildings, landscapes and public spaces, and can be offered by MAG, or requested by an architect, a developer, a local council or a client.

Following the Review of Public Administration in Northern Ireland several years ago, some functions, including those relating to planning applications and permissions, were transferred from central government to district and city councils. Consequently, the Department for Communities is considering reviewing the Architecture and Built Environment Policy to bring it into line with these new arrangements. Currently, however, Northern Ireland's devolved government is suspended; therefore, work on the review of the policy cannot start until this is resolved and the Northern Ireland Assembly is restored.

I hope that this information is of some help and will provide you and your Association with the basic context for our work. Thank you once again for contacting us, and if you need any further information please contact me directly and I will be happy to help.

Thank you
Eileen McCallion
MAG Secretariat